

QUAN EL PROCÉS ES TROBÀ AMB LA PANDÈMIA

INFORME D'EXPLOTACIÓ DE RESULTATS DEL
SONDEIG D'OPINIÓ CATALUNYA 2020 DE L'ICPS

Lucía Medina Lindo
Maria Freixanet Mateo

Institut de Ciències Polítiques i Socials
Adscrit a la Universitat Autònoma de Barcelona

L'Institut de Ciències Polítiques i Socials (ICPS) és un consorci creat l'any 1988 per la Diputació de Barcelona i la Universitat Autònoma de Barcelona, institució aquesta última a la qual hi és adscrit a efectes acadèmics.

Aquest treball no pot ésser reproduït sense el permís de les autores.

Publicació: Institut de Ciències Polítiques i Socials (ICPS)
Mallorca, 244, pral. 08008 Barcelona (Espanya)
<http://www.icps.cat>
© Lucía Medina i Maria Freixanet
ISSN 2696-7944
DL: B 12441-2021

Contingut

Introducció	4
1. Un balanç del procés sobiranista en l'any que arribà la pandèmia	6
1.1. Prenent el pols al <i>procés</i>	6
1.2. El que es desitja i el que s'espera	12
1.3. Les actituds sobre la independència abans i després de la pandèmia	15
1.4. Els factors socials i actitudinals de la divisió entre independentistes i no independentistes	19
2. Els efectes socials de la pandèmia i la valoració de la seva gestió	30
2.1 Una aproximació indirecta a l'estudi dels efectes socials de la pandèmia	30
2.2. La valoració de la gestió de la pandèmia	35
Conclusions	39
Annex	43

Introducció

En febrer de 2020 el coronavirus irromp a Espanya, provocant una crisi sanitària sense precedents. A partir d'aquest moment, la pandèmia i els seus efectes en la salut i l'economia ocupen el primer lloc en les preocupacions de la ciutadania, i a Catalunya ocasionen un canvi en les prioritats, tot desplaçant la qüestió nacional del centre del debat polític, o com a mínim restant-li el protagonisme que havia concentrat des de l'inici del procés sobiranista.

El procés sobiranista de Catalunya, conegut popularment com el *procés*, representa l'acció d'una part dels partits i de la societat catalana a l'encalç de la independència de Catalunya. Des del seu començament en 2012, el desplegament del *procés* va suposar una àmplia i intensa mobilització política dels partidaris de la independència; l'activació d'iniciatives i estratègies adreçades a aconseguir la convocatòria d'un referèndum d'autodeterminació; el desafiament de la legalitat per part de la Generalitat i de la majoria sobiranista en el Parlament, i la celebració d'un referèndum d'autodeterminació declarat il·legal pel Tribunal Constitucional, fets tots els quals van desembocar en la suspensió temporal de l'autonomia, la convocatòria de noves eleccions, i per acabar, el judici i la condemna als líders del *procés*, en el marc d'una forta divisió social i política sense aparença de solució.

En quin moment es troba ara el *procés* per la independència? I com ha influït la pandèmia de la Covid-19 sobre el *procés*? En els apartats que segueixen a continuació abordem aquests aspectes a partir de l'explotació del Sondeig d'Opinió Catalunya de l'ICPS realitzat a la tardor de 2020 i dels sondejos d'anys anteriors.

En un primer apartat parem especial atenció a l'examen de la trajectòria de les preferències de l'electorat català sobre l'organització territorial de l'Estat i la independència de Catalunya, una trajectòria en què destaca entre d'altres aspectes la disminució dels partidaris de la independència respecte de 2019, en un moment de forta desmobilització política en què es combinen l'efecte de la pandèmia, la divisió entre les formacions independentistes, i l'encallament del *procés*.

En un segon apartat explorem les expectatives respecte del propi *procés*, com es voldria que acabés i com s'espera que finalitzi, anàlisi que permet concloure la fermesa dels independentistes quant al seu desig d'assolir la independència de Catalunya i la preferència majoritària dels no independentistes per un pacte amb l'Estat per millorar l'autogovern. Amb tot, el que pensen els independentistes sobre allò que acabarà passant s'allunya força dels seus desitjos, en la mesura que la majoria creu que el *procés* terminarà amb un acord amb l'Estat, s'ha produït una pèrdua gradual en la seva confiança en la realització de la independència, i han augmentat les opinions que creuen que el *procés* s'acabarà abandonant.

En el tercer apartat analitzem l'evolució de les actituds i comportaments d'independentistes i no independentistes, tot constatant la major politització i mobilització dels partidaris de la independència, i assenyalant algunes de les causes que explicarien aquesta bretxa en la implicació i participació política d'uns i altres. No obstant això, amb l'arribada de la pandèmia decauen la importància atribuïda al tema de la independència i la mobilització política al seu voltant, una pèrdua de centralitat i protagonisme del *procés* que afecta més els independentistes que no pas els no independentistes per les raons que s'exposaran més endavant.

I ja i per acabar, en un quart apartat investiguem sobre els factors socials que predisposen a favor o en contra de l'independentisme, entre els quals destaquen de manera especial el fet de parlar principalment català en l'àmbit familiar —per sobre del lloc de procedència—, i l'efecte de la ideologia i del sentiment de pertinença respecte de Catalunya i Espanya, elements aquests dos últims que actuen, a més, de transmissors de les característiques sociodemogràfiques que influeixen sobre el suport o no a la independència. Llengua, ideologia i adscripció identitària: la primera apunta a la importància de les polítiques desplegades per diferents governs de la Generalitat en el marc del seu projecte de construcció nacional, i les segones a les estratègies i accions polítiques que han conduït a l'atiament de la polarització i a l'enteniment del *procés* com la pugna aferrissada entre dos blocs monolítics, l'independentista i el no independentista.

D'altra banda, i ja en un bloc diferent abordem l'efecte de la pandèmia més enllà del *procés*, les seves repercussions sobre la percepció que té la població de la seva situació personal i també sobre la marxa de l'economia, una anàlisi en què detectem un augment notable de les apreciacions negatives sobre la pròpia situació, amb un increment de prop de 350.000 persones respecte de 2019 a les quals les coses els haurien anar malament en 2020. D'altra banda, s'observa un ascens seriós de les percepcions negatives de la situació personal entre les dones joves i de mitjana edat, i entre les persones que es dediquen al treball domèstic no remunerat (també sobretot dones), circumstància que evidencia l'existència d'una bretxa de gènere pel que fa a l'afectació de la pandèmia.

Així mateix, dintre d'aquest mateix bloc i en una segona part analitzem la valoració que fa la ciutadania de la gestió de la pandèmia, tant per part del Govern Central com del Govern de la Generalitat, i els factors polítics i sociodemogràfics que explicarien les diferències en aquestes avaluacions, tot comprovant l'efecte del partidisme i del context de polarització política existent sobre aquesta qüestió.

Finalment, l'informe es tanca amb unes conclusions que recullen els aspectes més rellevants discutits en les diferents seccions.

1. Un balanç del procés sobiranista en l'any que arribà la pandèmia

1.1. Prenent el pols al *procés*

El Sondeig d'Opinió Catalunya de l'ICPS proporciona diferents maneres de conèixer l'evolució del *procés* en termes demoscòpics. Més concretament, ofereix informació d'allò que opinen les persones entrevistades sobre el que hauria de ser Catalunya respecte de la resta d'Espanya, sobre el seu sentit del vot si es celebrés un referèndum sobre la independència, i finalment i ja en forma de dicotomia, sobre si desitgen la independència o no de Catalunya.

El canvi en les preferències sobre la qüestió territorial comença a produir-se bastant abans dels esdeveniments que van significar el tret de sortida del *procés*, que se sol situar al voltant de la gran mobilització política a favor de la independència a la tardor de 2012 o de l'aprovació el 27 de setembre en el Parlament de Catalunya d'una resolució demanant la celebració d'un referèndum d'autodeterminació durant la legislatura següent. Des de 2007 decau constantment el suport per una Catalunya en forma d'una Comunitat Autònoma d'Espanya; si en aquest any les persones partidàries d'aquesta opció representaven el 58,1%, en 2013 només suposen el 24,1%, és a dir una caiguda de 34 punts percentuals (veure gràfic 1), mentre que de forma paral·lela i a la inversa, l'independentisme experimenta un creixement també sostingut: en 2007 volien una Catalunya independent el 14,5% de les persones enquestades i en 2012 se situa com l'opció preferida amb un 44,3% responen-hi favorablement, o sigui, un augment de prop de 30 punts percentuals.

El canvi en les preferències sobre la qüestió territorial comença a produir-se bastant abans dels esdeveniments que acostumen a situar-se com a tret de sortida del *procés*.

D'ençà de l'inici del *procés* el suport a la independència s'estabilitza al voltant del 40%, una continuïtat que presenta algunes oscil·lacions algunes d'elles en funció d'elements político-contextuals entre els quals cal destacar l'arrencada del propi *procés* en 2012; la consulta per la independència del 9 de novembre de 2014¹; les eleccions anticipades al Parlament de Catalunya del 27 de setembre de 2015; el referèndum d'autodeterminació de l'1 d'octubre de 2017 i els esdeveniments que l'envoltaren², i l'inici del judici als líders del *procés* el febrer de 2019.³ Aquesta predilecció per la independència com a fórmula

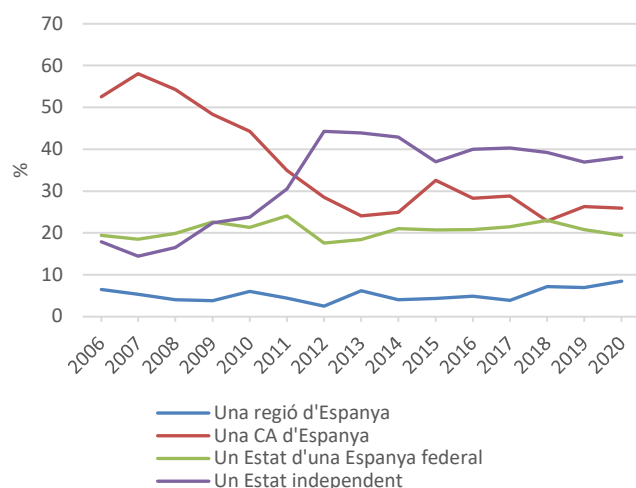
¹ Aquesta consulta va rebre el nom de *Procés de participació ciutadana sobre el futur polític de Catalunya*.

² Aquests esdeveniments es poden resumir en l'aprovació el 6 i 7 de setembre de 2017 de la *Llei del referèndum d'autodeterminació vinculant* i de la *Llei de transitorietat jurídica i fundacional de la República*; l'operatiu policial per aturar el referèndum; l'empresonament de varis líders del *procés*; l'aprovació de la declaració unilateral d'independència de Catalunya del 27 d'octubre; l'activació subseqüent de l'article 155 de la Constitució espanyola, i la celebració d'eleccions autonòmiques el 21 de desembre amb la victòria en vots de Cs.

³ Tots aquests esdeveniments van tenir lloc pocs dies abans o després del treball de camp dels diferents sondejos, que sempre es realitzen a la tardor.

territorial no sembla en principi afectada per l'extensió de la pandèmia, assumpte no obstant que examinarem amb deteniment més endavant.

Gràfic 1. Respecte a l'Estat espanyol, vostè creu que Catalunya hauria de ser...?

L'evolució es remunta a 1991 però només s'ofereix la informació des de 2006, moment en què és possible distingir la nacionalitat de les persones entrevistades. D'aquí en endavant totes les dades del sondejos es refereixen a població catalana amb nacionalitat espanyola.

El gràfic no inclou les xifres de les persones que prefereixen d'altres formes d'organització territorial o que no saben o no volen contestar a la pregunta. Aquestes xifres se situen entre 0,2 i 2,4% en el primer cas, i entre 2,2 i 8,9% en el segon, tot destacant l'augment dels no sap/no contesta en 2019 i 2020.

Font: Sondeigs d'Opinió Catalunya, ICPS.

Pel que fa a altres opcions d'articulació territorial de l'Estat —al marge de Catalunya com a una CA i l'opció independentista—, la preferència d'una Catalunya dins d'un Estat federal es manté comparativament força estable al llarg del temps, amb un suport mitjà del 20,6% de l'electorat i moments de creixement en 2011 (24,1%) i 2018 (23%), quan supera per molt poc l'opció autonomista. Per contra, la preferència per una Catalunya que pertanyi a Espanya en tant que regió, o sigui, amb menys autonomia, només rep un suport mitjà del 5,2%, amb alguns episodis recents d'increment (7,2% en 2018, i 8,5% en 2020).

Les persones que volen que Catalunya sigui una CA d'Espanya passen a representar del 58,1% de l'electorat en 2007 al 24,1% en 2013.

Paral·lelament, si en 2007 el 14,5% de l'electorat preferia una Catalunya independent, en 2012 aquesta opció arriba al seu moment més àlgid amb un 44,3%, és a dir, el suport a la independència experimenta un augment de prop de 30 punts percentuals.

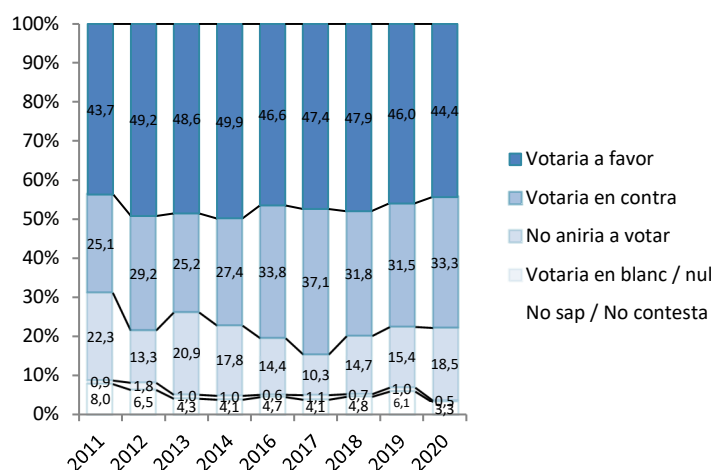
La preferència d'una Catalunya dins d'un Estat federal es manté força estable amb un suport mitjà del 20,6% de l'electorat, i la preferència per una Catalunya que pertanyi a Espanya en tant que regió, és a dir, amb menys autonomia rep un suport mitjà del 5,2%, amb alguns episodis recents d'increment.

Amb tot, i malgrat la varietat d'alternatives territorials, el *procés* ha conduït a reduir el debat polític i l'expressió del conflicte a la tria entre la pertinença o no de Catalunya a Espanya, una expressió binària que atia la polarització política i que aborda el desacord com un enfrontament frontal entre dos blocs,

l'independentista i el no independentista. En aquest escenari, la capacitat d'acció i influència de la facció no independentista resta afeblida per la major fragmentació i diversitat ideològica dels seus actors, per la major mobilització i presència pública de l'independentisme, i per la percepció força estesa de la posició que ocupen el conjunt de partits catalans en els eixos social i nacional. Aquesta percepció suposa certa assimilació de l'esquerra a la independència i de la dreta a l'unionisme, tot constrenyent les opcions estratègiques dels actors polítics i el vot de part de l'electorat.

Aquesta manca d'homogeneïtat en el sector no independentista i les disjuntives que se li plantegen s'aprecien quan s'examina el sentit del vot en el cas que se celebrés un referèndum sobre la independència de Catalunya.⁴ En aquest cas, i des de la constatació que l'independentisme es troba plenament mobilitzat i respondria a favor del sí sense embuts⁵, el comportament declarat dels no independentistes ha oscil·lat entre el vot pel no i l'abstenció, en funció de com s'han sentit d'interpel·lats per la crida a la participació en una consulta d'aquest tipus, de si rebutgen o accepten la seva celebració, o de si votarien pel no com a reacció contra el sí. De fet, la tria entre el vot contra la independència i la no participació presenta correlacions molt elevades (del $-0,994$ entre els votants del PP, de $-0,894$ entre els de Cs, i de $-0,754$ entre els del PSC)⁶, que indiquen l'estreta relació entre aquests dos comportaments.

Gràfic 2. Si demà es fes un referèndum per decidir la independència de Catalunya, vostè què faria?

A l'eix d'abscisses s'omet l'any 2015 perquè en aquest any no es va preguntar pel sentit del vot en un referèndum sobre la independència de Catalunya.

Font: Sondeigs d'Opinió Catalunya, ICPS.

El comportament declarat dels no independentistes en el cas que es celebrés un referèndum per l'autodeterminació ha oscil·lat entre el vot pel no i l'abstenció, en funció de com s'han sentit d'interpel·lats per la crida a la participació en una consulta d'aquest tipus, de si rebutgen o accepten la seva celebració, o de si votarien pel no com a reacció contra el sí.

⁴ La pregunta sobre el vot en un possible referèndum sobre la independència de Catalunya es va introduir als sondejos de l'ICPS a partir de 2011 quan la celebració d'aquest tipus de consulta guanyava protagonisme en el debat polític.

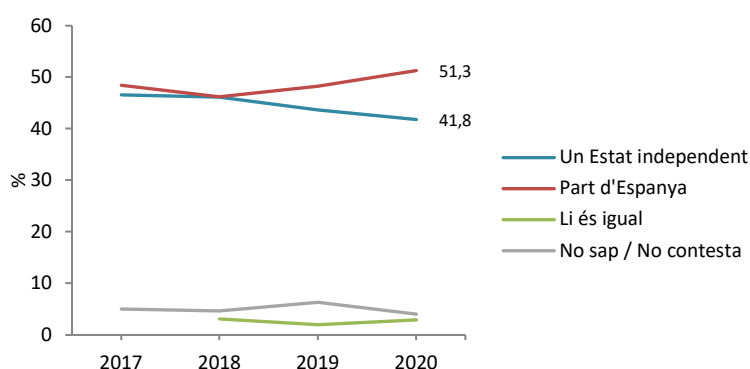
⁵ Veure també en aquest sentit la informació que proporcionen els gràfics A1 i A2 de l'annex.

⁶ Aquestes correlacions són estadísticament significatives per a un nivell de significació de $p \leq 0,001$ en el cas de PP i Cs, i de $p < 0,05$ en el cas del PSC.

La pregunta sobre el comportament en un referèndum té l'inconvenient que intenta mesurar una actuació futura subjecta a la realització del propi comportament declarat i a la concreció que es faci dels termes de la consulta i de les posicions que adoptin els diferents actors polítics arribat el moment, posicions que serveixen de *political cues* per a l'acció política. És per això que les preguntes tradicionals del Sondeig sobre la qüestió territorial s'han complementat des de 2017 amb una altra que obliga les persones entrevistades a recapitular sobre les seves preferències al respecte més enllà del tipus d'organització territorial desitjada: *En qualsevol cas, vostè vol que Catalunya sigui un Estat independent o prefereix que segueixi formant part d'Espanya?* (veure gràfic 3).

La resposta a la disjuntiva comença amb una situació d'avantatge dels contraris a la independència sobre els partidaris de la ruptura (48,4% vs. 46,2%), que en 2018 esdevé en un empat (46,2 vs. 46,1). Tanmateix, en 2019 els no independentistes ja representen el 48,2% i els independentistes el 43,6% (4,6 punts separen a uns i altres), i aquesta diferència augmenta molt més en 2020 (51,3% vs. 41,8%, 9,5 punts), en un context de forta desmobilització política, els motius de la qual probablement combinen l'impacte de la pandèmia, les desavinences entre les formacions independentistes, i el propi estancament del *procés*. Amb tot, i malgrat l'accentuació de la tendència a l'augment dels no independentistes, la rellevància del nombre de favorables a la independència i la seva major mobilització política continuen, situació que perllonga la divisió i l'escenari actual d'enquistament del conflicte en termes polítics i socials.

Gràfic 3. Vostè vol que Catalunya sigui un Estat independent o prefereix que segueixi formant part d'Espanya?

Font: Sondeigs d'Opinió Catalunya, ICPS.

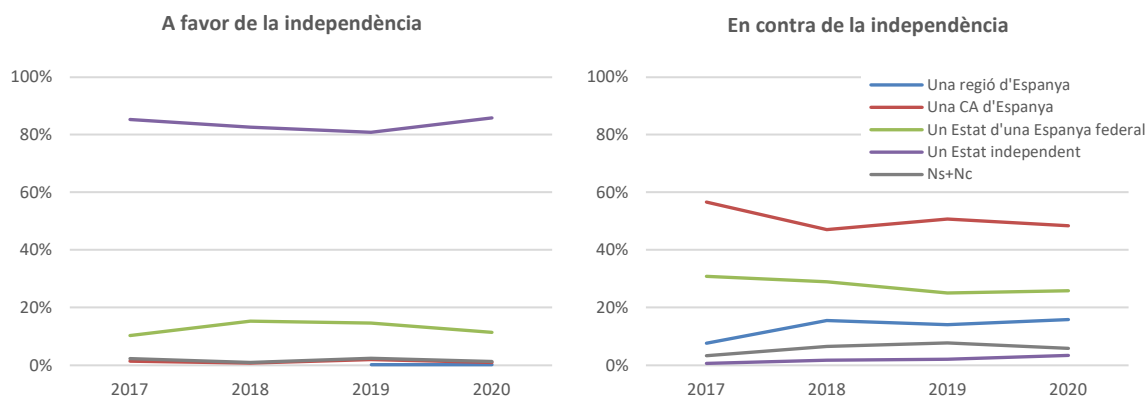
En 2020 els no independentistes suposen el 51,3% de l'electorat i els independentistes el 41,8%, una diferència de 9,5 punts percentuals.

La tendència descendent del suport a la independència indica un cert cansament entre les files dels seus partidaris en un context de forta desmobilització política, els motius de la qual probablement combinen l'impacte de la pandèmia, les desavinences entre les formacions independentistes, i el propi estancament del *procés*.

El plantejament binari de la independència o no de Catalunya en el debat públic promou l'enteniment del conflicte com l'enfrontament entre dos blocs monolítics, que obvia la complexitat de la situació, ja que aquesta uniformitat no existeix, fet que resulta sobretot evident en el bàndol contrari a la independència, en què conviuen autonomistes

(al voltant d'un 50% dels no independentistes), federalistes (un 25%), i regionalistes (aquests no superen però el 15%) (veure gràfics 4 i 5).

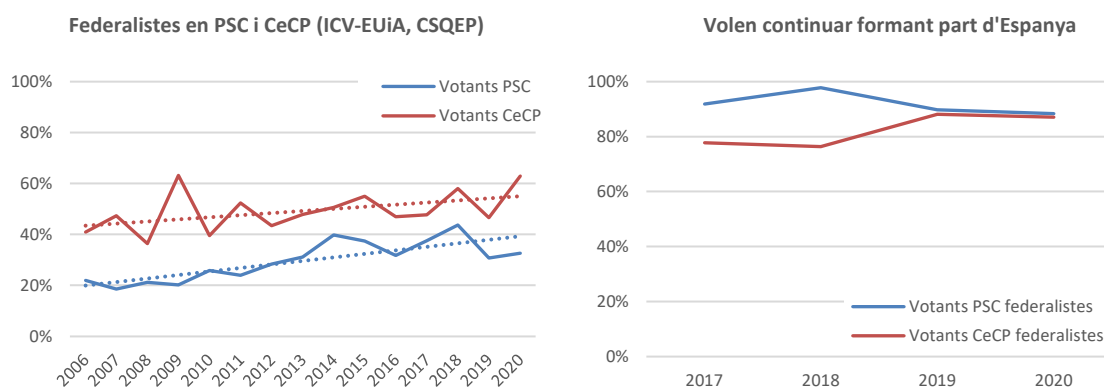
Gràfics 4 i 5. Preferències en l'organització territorial de l'Estat entre independentistes i no independentistes

No s'inclou l'opció d'altres formes per ser molt minoritària. Font: Sondeigs d'Opinió Catalunya, ICPS.

D'altra banda, l'enfocament dual del conflicte amaga moviments interessants, com ara certs canvis en les preferències sobre l'articulació territorial per part de l'electorat dels diferents partits. Per exemple, els votants de PSC i CeCP són els que concentren la proporció més elevada de partidaris d'una Catalunya dins d'un Estat federal (sobretot els comuns, veure gràfics A5 i A6 en l'annex), i aquesta tendència, encara que anterior al *procés* progressa durant aquests anys, en especial entre els votants socialistes. Tanmateix quan els federalistes d'aquestes formacions han de decidir entre la independència o no de Catalunya, la majoria opta aclaparadorament per la pertinença a Espanya, destacant l'augment favorable a la unió a partir de 2019 d'una part dels votants federalistes de CeCP (veure gràfics 6 i 7).

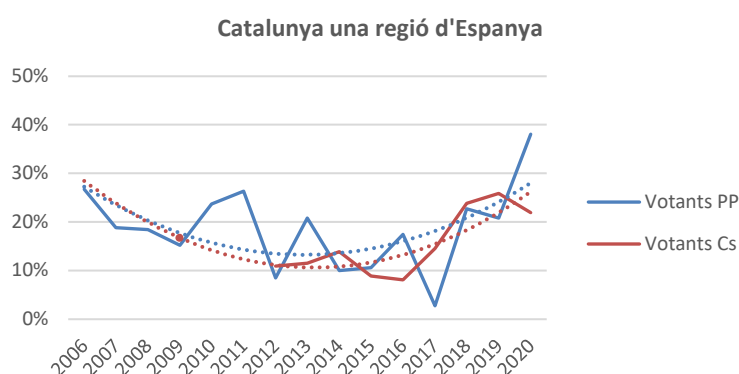
Gràfics 6 i 7. Federalisme i independència entre els votants del PSC i CeCP

Les línies de punts representen línies de tendència lineal. Font: Sondeigs d'Opinió Catalunya, ICPS.

De manera semblant però en un sentit diferent, l'augment de la polarització política associada al *procés* ha provocat el sorgiment de reaccions centralitzadores entre els votants del PP i Cs, que ja aparegueren durant l'època del Govern tripartit. Si bé es tracta d'electors que sempre s'han mostrat majoritàriament a favor d'un Estat autonòmic (veure gràfics A3 i A4 en l'annex), aquest suport decau dramàticament entre els votants populars (del 86,1% en 2017 al 33,3% en 2020) i dibuixa algunes oscil·lacions entre els votants del partit taronja, a l'encop que a partir de 2013 augmenta la preferència per una Catalunya entesa com a regió en ambdós grups (veure gràfic 8).

Gràfic 8. Preferències per la recentralització entre els votants del PP i Cs

L'enfocament dual del conflicte amaga moviments interessants, com ara l'augment dels federalistes entre els votants del PSC i CeCP, i el sorgiment de reaccions centralitzadores entre els votants del PP i Cs.

Les línies de punts representen línies de tendència polinòmica de segon ordre.
Font: Sondeigs d'Opinió Catalunya, ICPS.

Ara bé, cal tenir en compte aquí dues observacions. Primer el nombre reduït de persones entrevistades que declaren haver votat al PP i a Cs en alguns sondejos, que provoca la presència de fluctuacions aleatòries en les xifres i que les fa menys fiables. I en segon lloc, costa esbrinar què s'entén per la preferència de Catalunya com a una regió d'Espanya, que bé pot implicar desitjos d'un major centralisme en l'organització de l'Estat, o bé pot tenir un sentit menys directament polític reflectint una visió més genèrica i prepolítica de la pertinença històrica i cultural de Catalunya a Espanya, en contraposició potser a la idea de nació. En qualsevol cas, crida l'atenció aquest augment del suport a l'opció de Catalunya entesa com a regió entre l'electorat d'aquests partits, un augment que es pot interpretar com a reacció al *procés*.

En síntesi, les preferències territorials de la ciutadania són més variades del que es podria pensar, i a Catalunya conviuen per ordre d'importància numèrica independentistes, autonomistes, federalistes, i en menor mesura regionalistes. No obstant això, la confrontació política s'ha reduït a la tria entre la pertinença a Espanya sense matisos o la independència, circumstància que aviva la polarització política i complica la governabilitat. Malgrat haver transcorregut més de vuit anys, i augmentar en els darrers anys la força numèrica dels contraris a la independència, el *procés* segueix actiu, i tot això en un context en què entra en escena la pandèmia, canvien les prioritats de bona part de la societat i també s'aprecia,

com veurem en els dos apartats següents, un decaïment entre les files independentistes després d'anys de forta mobilització política.

1.2. El que es desitja i el que s'espera

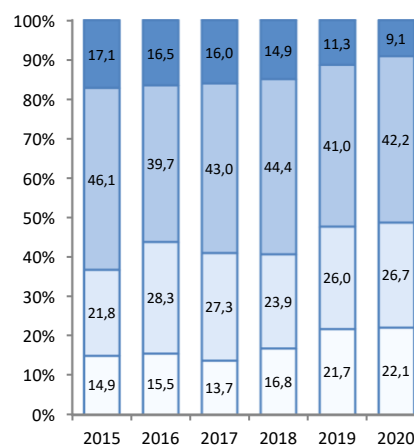
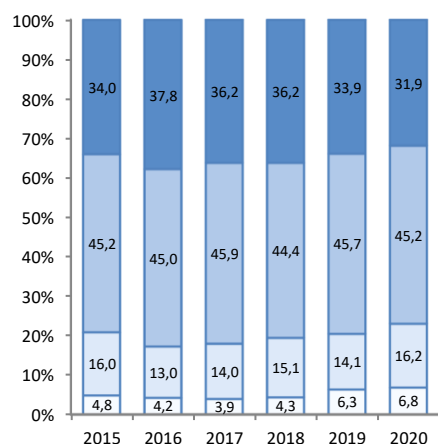
L'expressió d'allò que es desitja en relació al *procés*, però en especial d'allò que s'espera resulta igualment una forma interessant de prendre-li el pols, en tant que manera de captar la percepció dominant quant al seu desenllaç. Així i paradoxalment, la predilecció per un *procés* que acabi amb la independència de Catalunya sembla topar amb la intuïció d'una realitat diferent, que evidencia les dificultats per a la seva materialització.

Pel que fa als desitjos sobre el *procés*, la relació de forces ha romàs bastant estable al llarg del temps, o com a mínim des de 2015, que és quan comença a formular-se aquesta pregunta al Sondeig: aproximadament un 45% de l'electorat desitja que el *procés* acabi amb un acord amb el Govern Central per dotar Catalunya de més autogovern, a prop d'un terç vol que acabi amb la independència i a l'entorn del 15% espera que s'abandoni. Amb tot i malgrat aquesta estabilitat en les opcions, convé assenyalar la disminució en 2020 d'aquells que voldrien que el *procés* acabés amb la independència (31,9%), i l'augment de la preferència pel seu abandonament (16,2%) (veure gràfics 9 i 10).

La predilecció per un *procés* que acabi amb la independència de Catalunya sembla topar amb la intuïció d'una realitat diferent, que evidencia les dificultats per a la seva materialització.

La creença que el *procés* acabarà amb la independència s'ha situat en el 17,7% en 2015, i a partir d'aquest any no ha deixat de decreixer fins arribar al 9,1% en 2020.

Gràfics 9 i 10. Com li agradaria que acabés el procés sobiranista? I com creu vostè que s'acabarà?

Font: Sondeigs d'Opinió Catalunya, ICPS.

En canvi, la previsió de com acabarà el *procés* es troba subjecta a més variacions, que palesen les dificultats de qualsevol pronòstic. Perquè si bé, i com s'ha vist en l'apartat anterior, la preferència per Catalunya com un Estat independent s'ha mantingut entre el 36,9% i el 44,3% des de 2012 (veure gràfic 1), i el vot favorable a la independència en un eventual referèndum no ha baixat quasi mai del 45%, la creença que el *procés* acabarà amb la independència s'ha situat en el 17,7% en 2015, i a partir d'aquest any no ha deixat de decreixer fins arribar al 9,1% en 2020.

Existeix, doncs, una distància entre desitjos i expectatives que afecta tant a independentistes com no independentistes, però de manera diferent i congruent amb allò que caracteritza uns i altres. Si observem els desitjos, al voltant de tres quartes parts dels independentistes volen que el *procés* finalitzi amb la independència, disminuint molt lleugerament aquesta magnitud entre 2017 i 2020 (3 punts) i creixent de forma paral·lela la proporció favorable a un acord per millorar l'autogovern (3,5 punts). Per contra, la majoria dels no independentistes volen l'entesa amb l'Estat, un 70% en 2017, malgrat que el seu descens és molt més acusat amb els anys, sobretot en 2020, quan arriben al 62,4% i la resta s'inclina per que s'abandoni el *procés* (29,8%) i en menor grau no saben què respondre (6,6%) (veure gràfics 11 i 12).

Al voltant de tres quartes parts dels independentistes desitgen que el *procés* finalitzi amb la independència i la majoria dels no independentistes desitgen l'entesa amb l'Estat.

Això no obstant, convé destacar algunes diferències en funció del tipus d'electorat, ja que els votants de JxCat i de la CUP⁷ s'han mantingut més decidits en el seu desig per la independència i els d'ERC han tendit cada cop més a contemplar un acord per millorar l'autogovern com quelcom desitjable (veure gràfics A28, A29 i A30 en l'annex). I quant a les files no independentistes les situacions són novament variades. Els votants del PP⁸ volen majoritàriament l'abandonament del *procés*; els de Cs han acabat dividits a parts iguals entre l'acord i el desistiment (veure gràfics A24 i A25); i tres de cada quatre electors del PSC i de CeCP continuen recolzant el projecte d'un acord, però amb algunes dissimilituds, ja que a l'entorn del 20% dels socialistes volen l'abandonament del *procés*, i entre 2016 i 2017 un percentatge similar de votants de CeCP preferien que el *procés* acabés amb la independència de Catalunya (veure gràfics A26 i A27).

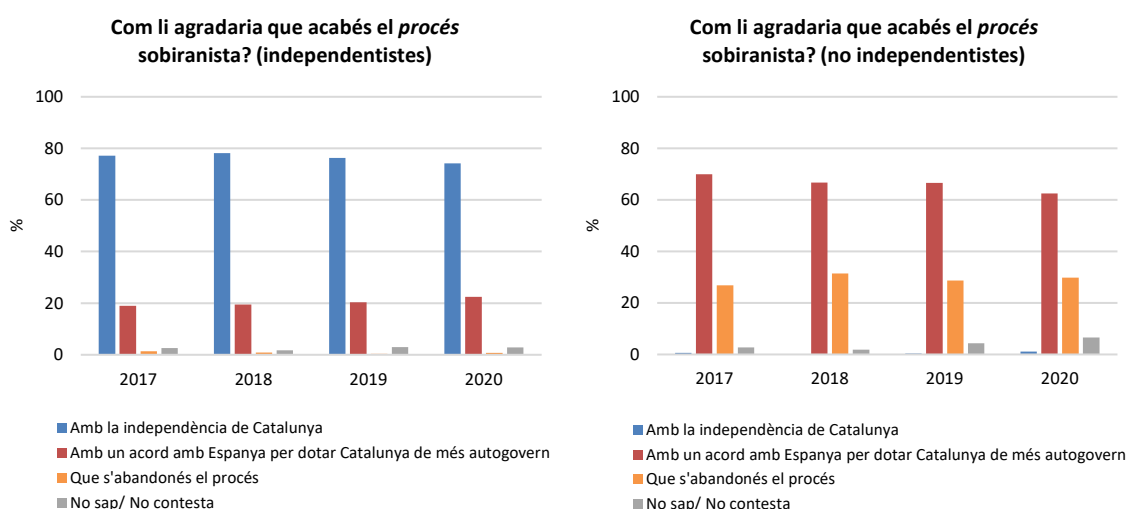
Altrament, l'observació d'allò que esperen independentistes i no independentistes apunta a l'existència d'alguna coincidència, com ara que en ambdós grups preval el convenciment que el *procés* acabarà amb un acord amb l'Estat, una opinió més estesa, però, entre els no independentistes (veure gràfics 13 i 14). Així doncs, l'expectativa d'aquest acord predomina amb oscil·lacions entre els favorables a la independència, alhora que decau la confiança en l'assoliment de la ruptura (que passa del 33,3% en 2017 al 19,3% en 2020) i creixen les opinions que creuen en l'abandonament del *procés* (16,2% en 2017 i 23,8% en 2020). Pel contrari, les expectatives dels no independentistes semblen comparativament molt més

⁷ Cal assenyalar que les evolucions respecte dels votants de la CUP poden presentar oscil·lacions aleatòries perquè el record de vot a aquest partit compta amb pocs casos en els diferents sondeigs, circumstància que afecta la fiabilitat d'algunes de les seves xifres.

⁸ Tal com s'assenyalava en relació als votants de la CUP, les evolucions respecte dels votants del PP també poden presentar oscil·lacions aleatòries pel mateix motiu (veure nota a peu de pàgina anterior).

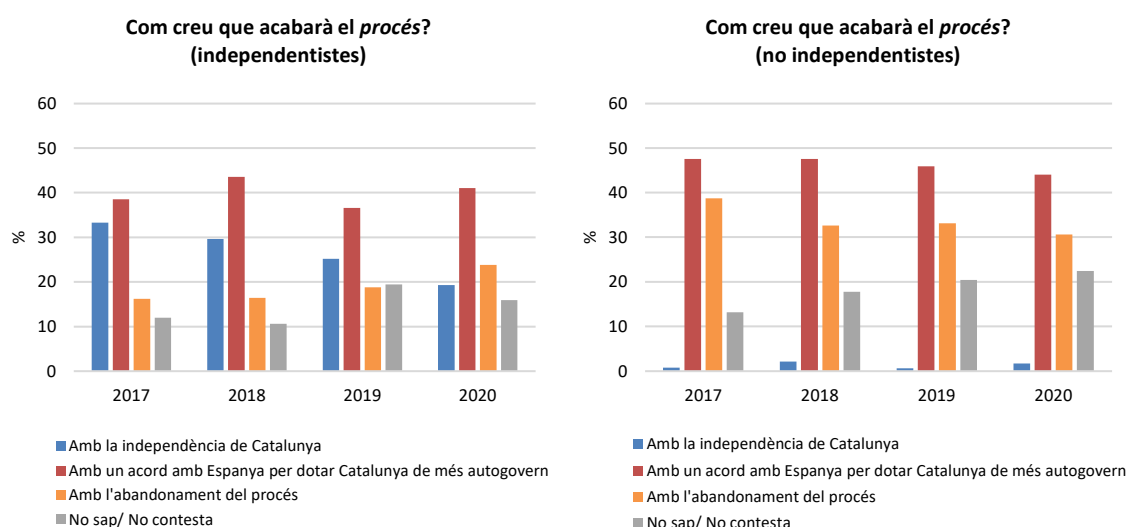
estables, encara que cada cop creuen una mica menys en la possibilitat d'un pacte (47,5% en 2017 i 44% en 2020) i també en la idea que el *procés* s'acabarà abandonant (38,7% en 2017 i 30,6% en 2020), essent el més destacable dintre d'aquest grup l'augment progressiu dels dubtes sobre el que passarà (13,2% en 2017 i 22,4% en 2020). En suma, el pols de les expectatives dels independentistes denota i bascula entre, d'una banda, el realisme i possibles plantejaments estratègics, i de l'altra, el fatalisme o cansament, mentre que les expectatives dels no independentistes assenyalen un estat d'incertesa creixent.

Gràfics 11 i 12. Com li agradaria que acabés el *procés* sobiranista? Independentistes/No independentistes

Font: Sondeigs d'Opinió Catalunya, ICPS.

Gràfics 13 i 14. I com creu vostè que s'acabarà? Independentistes/No independentistes

Font: Sondeigs d'Opinió Catalunya, ICPS.

Una altra vegada, però, cal assenyalar algunes diferències sobre les expectatives del *procés* en funció del tipus d'electorat, que per simplificar es poden resumir en u, les fluctuacions dels votants del PP i Cs entre la concreció d'un pacte o la renúncia al *procés* (veure gràfics A31 i A32 en l'annex); dos, la creença més decidida de socialistes i comuns en la consecució d'un acord amb l'Estat (gràfics A33 i A34); tres, la convicció encara important dels votants de JxCat, però sobretot de la CUP, que la independència és factible (gràfics A36 i A37); i quatre, el viratge dels republicans cap a plantejaments possibilistes, que inclouen la cerca d'un acord amb l'Estat, el desistiment del *procés* i la manca de confiança que acabi amb la independència (veure gràfic A35).

Resumint, si el coneixement demoscòpic de les aspiracions i les expectatives sobre el *procés* servís també per auscultar el seu estat, ens trobaríem que els desitjos dels independentistes d'assolir la independència de Catalunya són fermes i han experimentat poques variacions, mentre que la preferència majoritària dels no independentistes per un pacte mostra petits canvis. Amb tot, les perspectives sobre com acabarà el *procés* donen compte de l'estat d'ànim d'uns i altres, i aporten informació molt rellevant ja que indiquen cert gir possibilista, bastant pessimisme i força incertesa sobre el seu resultat final.

Tanmateix, quan parlem d'allò que s'espera, entre els favorables a la independència creixen les expectatives d'un acord amb l'Estat, alhora que decau la confiança en l'assoliment de la ruptura i s'estén la creença que es produirà un abandonament del *procés*. Per contra, les expectatives dels no independentistes assenyalen un estat d'incertesa creixent.

1.3. Les actituds sobre la independència abans i després de la pandèmia

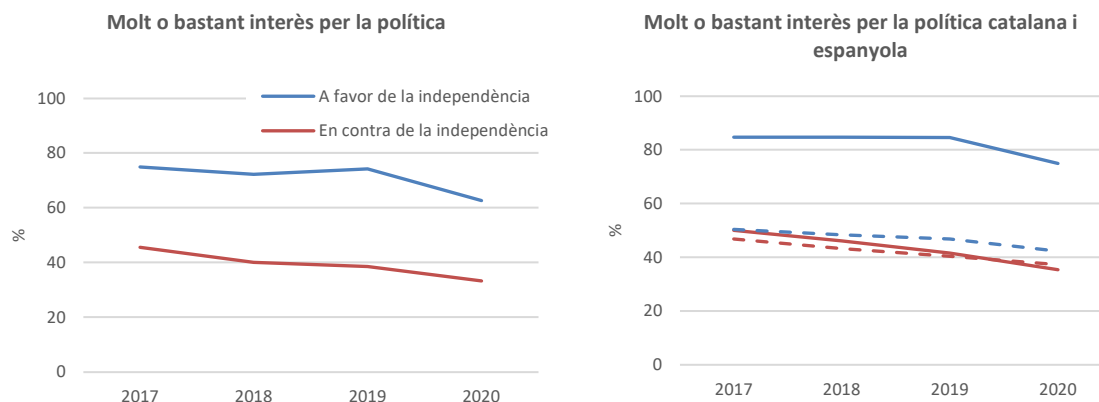
En apartats anteriors s'ha pogut comprovar la trajectòria de les preferències territorials i sobre la independència de la ciutadania catalana. També ens hem apropat a l'evolució de les aspiracions i les expectatives de la població sobre la forma com acabarà el *procés*. De l'anàlisi, però, de tots aquests aspectes, ha costat de moment detectar un efecte notori i directe de la pandèmia sobre la situació política, més enllà d'una erosió o fatiga "processista" pel lleu descens dels partidaris de la independència o la davallada de les expectatives optimistes sobre el seu assoliment. Tanmateix la consideració d'altres indicadors permet presumir, ja amb major claredat, aquest impacte pandèmic, quan per exemple s'observa una disminució en la importància atribuïda al tema de la independència (passa del 74,4% en 2019 al 69% en 2020), o a la que s'assigna als posicionaments dels partits sobre la qüestió a l'hora de votar en unes eleccions al Parlament de Catalunya (passa del 41,5% en 2019 al 30,6% en 2020). És a dir, s'aprecia un canvi en les prioritats socials i polítiques, del qual la pandèmia en seria la principal responsable.

La caiguda de la importància atribuïda al tema de la independència i de la que s'assigna als posicionaments dels partits sobre aquesta qüestió a l'hora de votar en unes eleccions al Parlament il·lustren l'impacte de la pandèmia i el canvi de prioritats en la societat catalana.

No obstant això, la pèrdua de centralitat del *procés* arrel de la pandèmia sembla més accentuada en el cas dels independentistes, que no pas entre els no independentistes, primer, perquè aquests últims, tot partint d'un sostre de mobilització molt més baix, ja havien començat a desinteressar-se abans del tema territorial i a implicar-s'hi molt menys (com a mínim a partir de 2017, que és fins on arriben algunes de les dades del Sondeig); segon, per les limitacions a la participació política derivades de la crisi sanitària, i tercer, per la pròpia magnitud del problema, que capgira les preocupacions. Així, de 2019 a 2020, l'interès per la política entre els independentistes decau 11,5 punts percentuals; l'interès per la política catalana, 9,5 punts; la freqüència de discussió política fora de la família, 11,4 punts; i la participació en iniciatives com ara anar a manifestacions, portar insígnies, fer donacions o signar peticions, 9,1 punts. Totes aquestes disminucions són superiors a aquelles que experimenten els no independentistes (veure gràfics 15 a 20).

La pèrdua de centralitat del *procés* arrel de la pandèmia sembla més accentuada en el cas dels independentistes, que no pas entre els no independentistes, perquè aquests últims, tot partint d'un sostre de mobilització molt més baix, ja havien començat a desinteressar-se molt abans de la qüestió territorial.

Gràfics 15 i 16. Interès per la política en general i interès per la política catalana i espanyola

L'interès per la política espanyola en línies amb guions.
Font: Sondeigs d'Opinió Catalunya, ICPS.

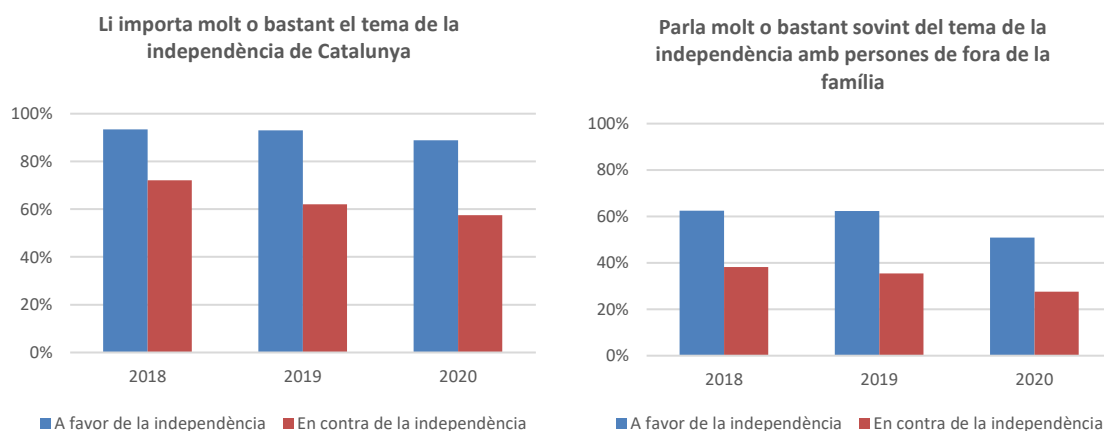
De fet, una de les característiques més singulars dels independentistes ha estat la politització i mobilització extraordinàries que han desplegat en aquests darrers anys, que contrasta amb la menor activació de l'electorat no independentista. Els partidaris de la ruptura amb la resta d'Espanya se senten més interessats per la política en general, i en especial per la catalana (veure gràfics 15 i 16), alhora que han demostrat una implicació política més intensa: la independència és un tema que els importa molt o força; conversen sovint sobre ella amb persones fora del cercle familiar, i prenen part en tot tipus d'ini-

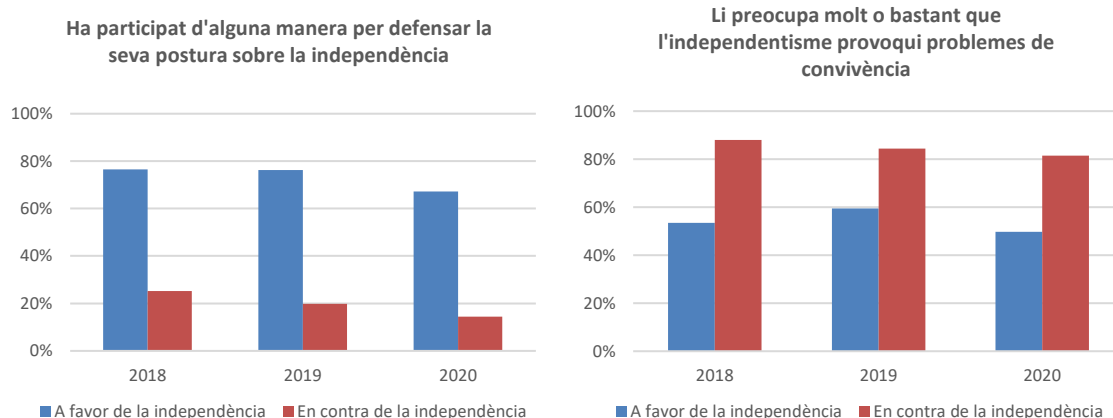
ciatives per defensar-la (veure gràfics 17 a 19). En canvi, no independentistes han tendit a mostrar menys interès i una implicació més aviat escassa a l'hora de defensar la seva posició, encara que els preocupa molt o bastant (i més que als independentistes) que la qüestió de la independència acabi provocant problemes de convivència entre la ciutadania (veure gràfic 20).

Al marge de la possible influència de factors de tipus individual, l'explicació d'aquesta bretxa en la implicació i la mobilització que separa uns i altres apunta cap a diverses causes. En primer lloc, a un clima d'opinió social i polític favorable a la vindicació pública de la independència i a l'activisme polític dels seus partidaris, al qual s'afegeix el suport de la Generalitat i d'altres institucions, i l'escassa atenció per part dels mitjans de comunicació a les demandes i les accions de grups crítics amb l'independentisme o el nacionalisme, tot un conjunt d'elements que haurien contribuït a la formació d'una espiral del silenci que emmudeix les opinions dels no independentistes. En segon lloc, a la manca d'estímuls que pot suposar la defensa de la pertinença a Espanya, que probablement es deixa en mans de les institucions de l'Estat, llevat de moments concrets en què sembla que corre perill, d'aquí les manifestacions en contra del *procés* d'octubre de 2017. I en tercer lloc, i potser més important, a l'absència d'una oferta política capaç de mobilitzar un electorat no independentista que presenta una gran diversitat ideològica.

La bretxa en la implicació i la mobilització que separa independentistes i no independentistes respon a un clima d'opinió social i polític favorable a la vindicació pública de la independència i a l'activisme polític dels seus partidaris, al qual s'afegeix el suport de la Generalitat i d'altres institucions, i l'escassa atenció per part dels mitjans de comunicació a les demandes i les accions de grups crítics amb l'independentisme, tot un conjunt d'elements que haurien contribuït a la formació d'una espiral del silenci.

Gràfics 17 a 20. Importància atribuïda, freqüència de conversa, grau de participació i nivell de preocupació al voltant del tema de la independència de Catalunya

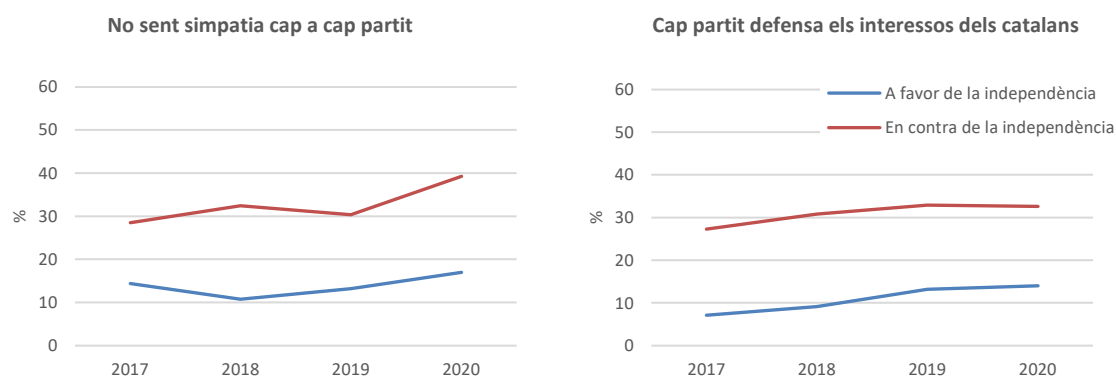

Les formes de participació inclouen la participació en manifestacions, la signatura de peticions o manifestos, la donació de diners a alguna organització o campanya, o portar insígnies o símbols d'algun tipus. Font: Sondeigs d'Opinió Catalunya, ICPS.

Un índex d'aquesta manca d'oferta satisfactòria s'aprecia en la proporció d'electorat no independentista que declara que no sent simpatia per cap partit (a prop del 40% en 2020), i també en la consideració força estesa dins d'aquest grup de la inexistència d'un partit que defensi els interessos de Catalunya (veure gràfics 21 i 22). Per contra, els partidaris de la independència no semblen compartir aquest "sentiment d'orfandat" i la gran majoria, al voltant del 80%, simpatitza amb alguna formació política i pensa que hi ha algun partit que defensa els interessos de la ciutadania catalana.

Gràfics 21 i 22. Simpatia de partit i partit que defensa els interessos dels catalans

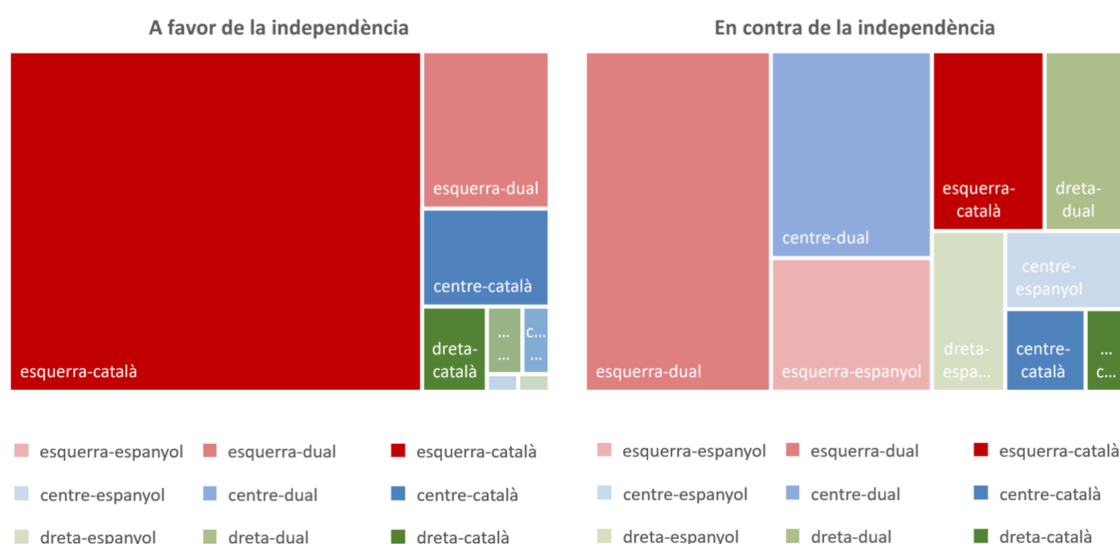

Font: Sondeigs d'Opinió Catalunya, ICPS.

Tanmateix, l'aparició d'una oferta política capaç d'articular les demandes dels no independentistes de forma efectiva topa amb diversos obstacles de difícil solució, com el clima d'opinió dominant favorable a la causa independentista i l'espiral del silenci abans comentades; el plantejament antitètic de la qüestió sobre la independència; i l'associació, a bastament difosa des de l'independentisme, entre esquerra i

independència, i dreta i unionisme. Aquesta identificació té dues conseqüències. D'una banda, fa menys atractius els intents mobilitzadors d'aquells partits, com Cs, que han col·locat la crítica al *procés* en el centre del seu discurs. I de l'altra, constreny els moviments estratègics de partits com el PSC, tot restant-li incentius per cridar el seu electorat a participar en accions públiques d'oposició a l'independentisme, quelcom que podria associar-lo a la dreta. Amb tot, es tracta d'una assimilació de termes (esquerra/independentisme, dreta/unionisme), que respon sobretot a la visió de l'independentisme sobre com és ideològicament i identitàriament el camp no independentista, perquè si bé en 2020 el segment catalanista i esquerrà representa el 76,5% dels independentistes, la dreta espanyolista només representa el 6,4% dels partidaris de continuar formant part d'Espanya (veure gràfics 23 i 24). O dit en altres paraules, el bloc no independentista és molt més heterogeni, malgrat aquesta imatge que associa dreta i unionisme, mentre que el bloc independentista destaca per la seva homogeneïtat que dona peu a aquest lligam entre esquerra i independència.

Gràfics 23 i 24. El pes dels grups ideològics i identitaris entre l'electorat independentista i no independentista

Els grups ideològics s'han construït a partir de l'agrupament de les 7 categories ideològiques originals de l'escala esquerra-dreta en 3 categories (esquerra/centre/dreta), i de l'agrupament dels 5 sentiments identitaris originals en 3 categories (català/dual/espanyol).

Font: Sondeig d'Opinió Catalunya 2020, ICPS.

1.4. Els factors socials i actitudinals de la divisió entre independentistes i no independentistes

Una de les imatges més esteses sobre l'independentisme l'identifica com un moviment amb un suport més gran entre autòctons, catalanoparlants, persones amb més formació, amb una millor posició social o assentades en municipis petits de la Catalunya interior. Aquesta imatge fa prevaler les raons identitàries i lingüístiques estretament vinculades a l'origen per sobre d'altres raons per explicar l'adhesió a l'independentisme, com per exemple, la percepció d'un tracte injust a Catalunya per part de

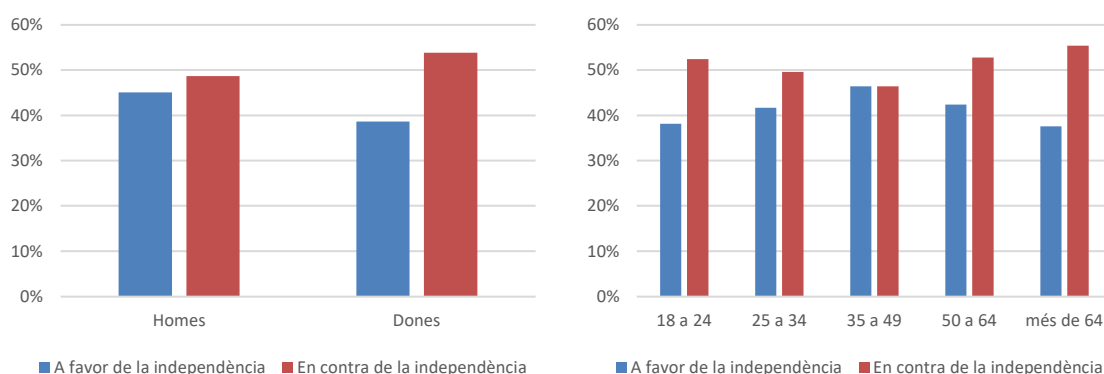
l'Estat, les expectatives d'un futur més pròsper, o l'èxit de les estratègies d'actors polítics rellevants, encaminades a eixamplar la base social de l'independentisme.

Amb tot, quines són les característiques sociodemogràfiques que avui dia predisposen a favor o en contra de l'independentisme? A partir de l'explotació estadística dels resultats del Sondeig d'Opinió de l'ICPS de 2020 i començant per les característiques més bàsiques, el sexe i l'edat, els homes tendeixen a estar més a favor de la independència que les dones (45,1% vs. 38,6%), i les dones més en contra d'ella que els homes (53,8% vs. 48,7%), mentre que la relació entre l'edat i el suport o no a la independència projecta un patró curvilini, pel qual les persones més joves, entre 18 a 24 anys, són majoritàriament contràries a la independència (52,4%); el grup següent d'edat, entre els 25 i 34 anys, és una mica menys advers (49,6%); el grup entre 35 i 49 anys es troba dividit a parts iguals a favor i en contra de la independència (46,4%); i els grups entre 50 i 64 i de més de 64 anys tornen a ser més contraris a la independència (52,8% i 55,4%, respectivament) (veure gràfic 26).

Una de les imatges més esteses sobre l'independentisme l'identifica com un moviment amb un suport més gran entre autòctons, catalanoparlants, persones amb més formació, amb una millor posició social o assentades en municipis petits de la Catalunya interior.

L'origen i la llengua també predisposen, i de manera especial, a favor o en contra de l'independentisme. El 61,4% de les persones que van néixer a Catalunya amb un progenitor com a mínim també nadiu volen la independència, alhora que els nascuts a Catalunya amb pares i mares d'altres indrets o els que han nascut fora de Catalunya s'hi mostren contraris (62,3% i 73,3%, respectivament). De manera semblant, el 77,2% de les persones que tenen el català com a llengua habitual a casa són partidàries de la independència, i el 78,9% dels que parlen en castellà s'hi oposen (veure gràfics 27 i 28).

Gràfics 25 i 26. Partidaris i contraris de la independència de Catalunya segons sexe i segons edat

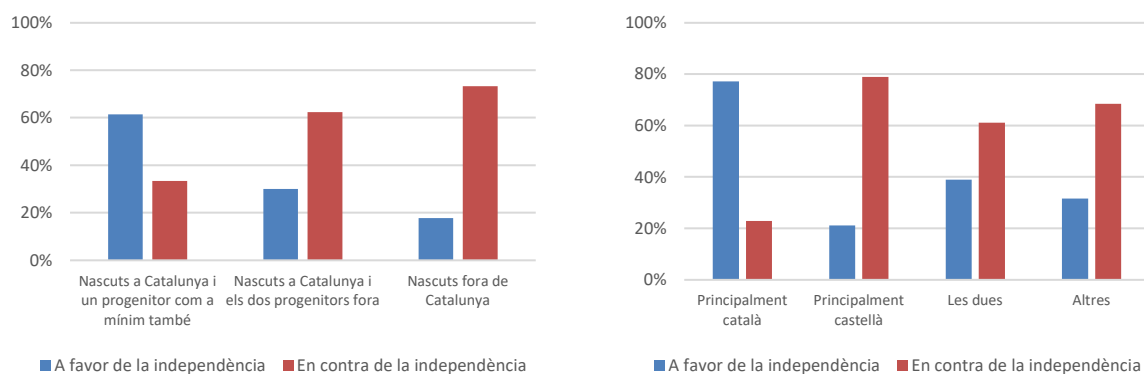

S'ometen dels gràfics per residuals les opcions de "li és igual" i "no sap/no contesta".

Font: Sondeig d'Opinió Catalunya 2020, ICPS.

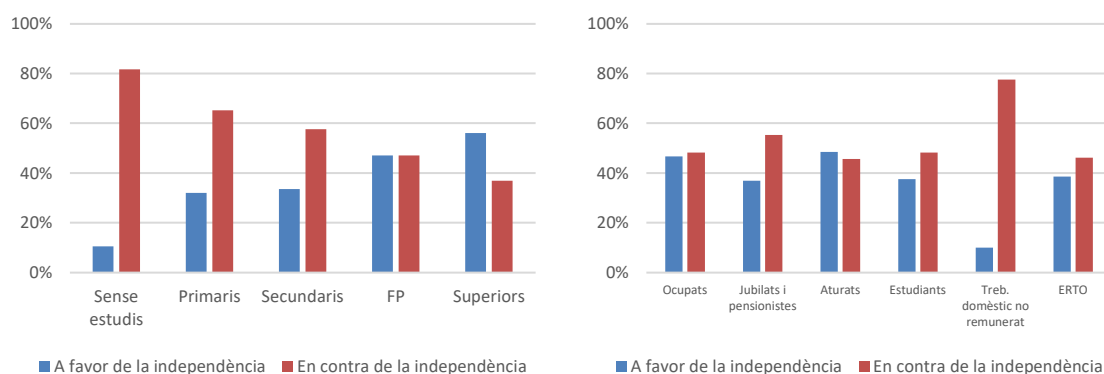
Els estudis semblen un altre bon predictor de l'independentisme. A mesura que augmenta el seu nivell, augmenta el suport a la independència de Catalunya i a la inversa. El grup de les persones amb estudis superiors és l'únic en què els partidaris de la independència són majoria (56%) (veure gràfic 29). D'altra banda, i pel que fa a la situació laboral, les persones en situació d'atur són les úniques més proclius a l'independentisme (48,5% vs. 45,6%), mentre que les altres categories tendeixen molt més a donar suport a continuar pertanyent a Espanya, com ara el 77,5% de les persones, predominantment dones, que es dediquen com a tasca principal a les feines de la llar no remunerades, el 55,3% dels jubilats i pensionistes, el 48,2% dels estudiants, o el 46,2% de les persones en situació d'ERTO (veure gràfic 30).

Gràfics 27 i 28. Partidaris i contraris de la independència segons origen i llengua habitual a casa

S'ometen dels gràfics per residuals les opcions de "li és igual" i "no sap/no contesta". Font: Sondeig d'Opinió Catalunya 2020, ICPS.

Gràfics 29 i 30. Partidaris i contraris de la independència segons nivell d'estudis i situació laboral

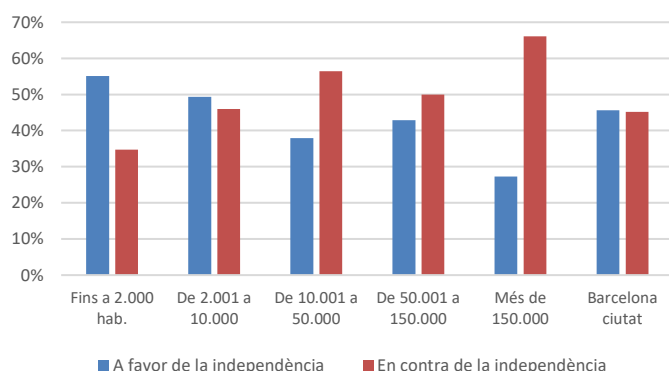

S'ometen dels gràfics per residuals les opcions de "li és igual" i "no sap/no contesta". Font: Sondeig d'Opinió Catalunya 2020, ICPS.

La grandària del municipi en termes de la quantitat de gent que hi viu apareix tanmateix com a un predictor força pertinent de l'independentisme. La probabilitat de ser independentista és més gran

entre la gent que viu en municipis de menys de 10.000 habitants, i sobretot en els més petits, en els de menys de 2.000 habitants. Per contra, els que s'oposen a la independència són més nombrosos en les ciutats mitjanes, de 10.000 a 150.000 habitants, i en especial en les ciutats de més de 150.000 habitants (Sabadell, Badalona, Terrassa i L'Hospitalet de Llobregat). En canvi, la ciutat de Barcelona representa un cas apart en el qual pràcticament hi ha la mateixa proporció de partidaris i contraris de la independència (45,6% vs. 45,2%) (veure gràfic 31).

Gràfic 31. Partidaris i contraris de la independència segons dimensió de municipi

S'ometen dels gràfics per residuals les opcions de "li és igual" i "no sap/no contesta".
Font: Sondeig d'Opinió Catalunya 2020, ICPS.

Les persones independentistes són majoria en els municipis de menys de 10.000 habitants, i sobretot en els més petits, en els de menys de 2.000 habitants. Per contra, els que s'oposen a la independència són més nombrosos en les ciutats de 10.000 a 150.000 habitants, i en especial en les ciutats de més de 150.000 habitants (Sabadell, Badalona, Terrassa i L'Hospitalet de Llobregat). En canvi, la ciutat de Barcelona representa un cas apart en el qual pràcticament hi ha la mateixa proporció de partidaris i contraris de la independència.

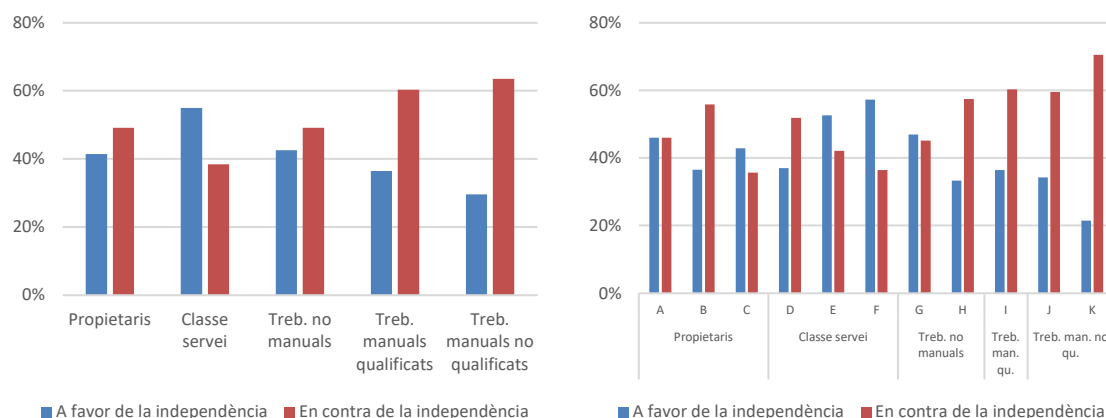
La pertinença a una classe social determinada pot servir igualment per predir el suport o no a la independència. Així, i d'acord amb la classificació de classes elaborada a partir de les dades del Sondeig, que agrupa les persones entrevistades en cinc grans classes socials (la classe servei, la dels propietaris, la dels treballadors no manuals, la dels treballadors manuals qualificats, i la dels no qualificats)⁹, la classe servei, que inclou directius, gerents, i professionals i tècnics (ja sigui amb assalariats o sense) és la més independentista, amb un 55% de favorables a la independència, mentre que 49,1% dels treballadors no manuals, el 60,3% dels treballadors manuals qualificats i el 63,5% dels no qualificats es declaren contraris a la independència de Catalunya (veure gràfic 32).

⁹ Les diferents classes socials aquí emprades són una adaptació de l'esquema de classes de Goldthorpe i s'han construït a partir de l'ocupació de les persones entrevistades. En el cas de les persones aturades, jubilades o pensionistes l'assignació de la classe social s'ha fet a partir de la seva darrera ocupació, i en el cas dels estudiants i de les persones que es dediquen a les tasques de la llar de manera no remunerada, a partir de l'ocupació de la persona que aporta més ingressos a la llar.

Menció apart mereix, però, la classe dels propietaris, formada per empresariat amb assalariats, autònoms, i agricultors, amb o sense assalariats. Es tracta d'un grup heterogeni amb preferències també dissemblants: la majoria dels autònoms es mostren contraris a la independència (55,8%), mentre que els empresaris es troben dividits a parts iguals (46,0%), i els agricultors estan més a favor de la independència (42,9%) (veure gràfic 33).

D'altra banda, quan es desagrega aquesta classificació de cinc classes socials en els diferents grups ocupacionals que integren cadascuna de les classes (veure gràfic 33), s'aprecien matisos importants, com per exemple que dintre de la classe servei els professionals i tècnics són majoritàriament partidaris de la independència (52,5% i 57,3%), i els directius i gerents prefereixen que Catalunya segueixi formant part d'Espanya (51,9%); o que dintre de la classe dels treballadors no manuals, els empleats de comerç són més contraris a la independència (57,4%) que els empleats d'oficina, que són més favorables (46,9%)

Gràfics 32 i 33. Partidaris i contraris de la independència segons classe social i els grups ocupacionals que les integren

S'ometen dels gràfics per residuals les opcions de "li és igual" i "no sap/no contesta".

A: Empresari amb assalariats; B: Autònom; C: Agricultor, amb o sense assalariats; D: Directiu o gerent; E: Professional o tècnic per compte propi, amb o sense assalariats; F: Professional o tècnic a compte d'altri; G: Empleat d'oficina; H: Empleat de comerç; I: Treballador qualificat de la indústria o la construcció; J: Treballador dels serveis; K: Treb. no qualificat de la indústria o la construcció.

Els treballadors dels serveis inclouen ocupacions com ara el treball en la restauració i l'hostaleria, i la prestació de serveis personals i en l'àmbit de la protecció i la seguretat. Del gràfic 33 s'exclou de la classe dels treballadors manuals no qualificats el grup dels treballadors agraris assalariats perquè es tracta de molts pocs casos.

Font: Sondeig d'Opinió Catalunya 2020, ICPS.

L'observació fins aquí, per separat, de les característiques socials que predisposen a favor i en contra de la independència semblen refermar aquesta imatge inicial d'una predisposició més gran a l'independentisme entre les persones autòctones, catalanoparlants, amb més estudis, més aviat ben posicionades en l'estructura de classes, encara que amb matisos, o localitzades en parts concretes del territori. Tanmateix, una anàlisi més acurada demana tenir en compte tots aquests factors alhora, a fi de conèixer el seu efecte net sobre les probabilitats de ser o no independentista.

Els gràfics que es presenten a continuació mostren precisament els resultats d'aquesta anàlisi combinada en un model estadístic¹⁰ dels diferents factors considerats, però introduïts per passos. Així el gràfic 34 (el primer pas del model) mostra la diferència en la probabilitat de voler la independència en funció de si és home en comptes de dona; en funció de si es té, per exemple, entre 18 i 24 anys en lloc de la categoria de referència que és el grup de 35 a 49 anys; o de si no es tenen estudis o es tenen només primaris respecte de la categoria de referència, que en aquest cas són els estudis superiors, i així successivament. Les barres a la dreta del valor 0 de l'eix horitzontal indiquen augments en la probabilitat de ser independentista, i les barres a l'esquerra representen disminucions, sempre respecte de la categoria que en cada cas serveix com a punt de referència. Quan les barres són de color blau intens aquestes diferències són estadísticament significatives a un nivell almenys del 5%, quan s'esvaeix el color, disminueix la seva significació al 10%, i quan apareixen en blanc vol dir que ja no són significatives i que per tant són diferències que no s'han de tenir en compte perquè podrien respondre a l'atzar.

En aquest primer pas, els homes, les persones de 50 i més anys, els aturats i els que viuen en localitats de fins a 10.000 habitants, en especial la gent que viu en municipis petits, tenen una probabilitat de ser independentistes més gran que les dones, les persones de 35 a 49 anys, les que es troben ocupades, i les que viuen en municipis de més d'un milió d'habitants (Barcelona), respectivament. Per contra, les persones sense estudis o amb estudis primaris, les que tenen estudis secundaris, els jubilats, les persones dedicades al treball domèstic, els directius i gerents, els empleats de comerç i dels serveis, els treballadors manuals de la indústria i la construcció, i les persones que viuen en municipis de més de 150.000 habitants tenen una probabilitat de ser independentistes menor que aquelles que tenen estudis

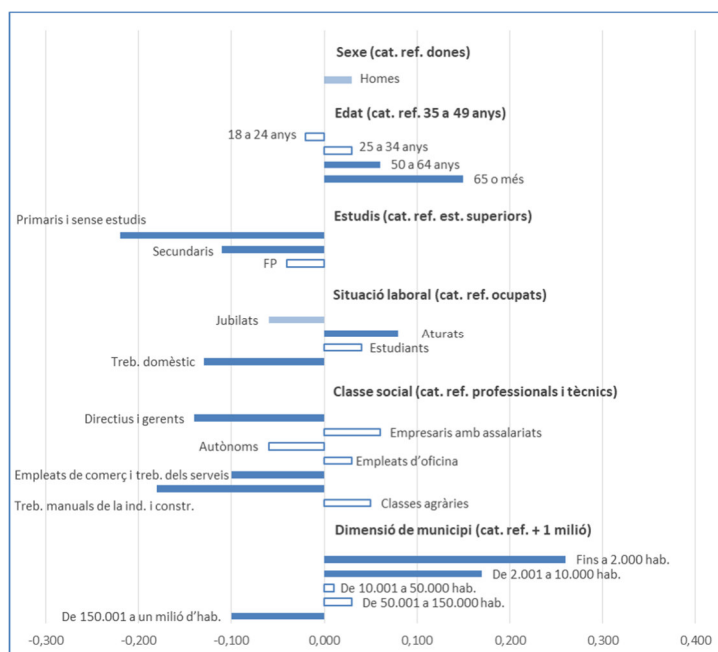
L'observació per separat de les característiques socials que predisposen a favor i en contra de la independència semblen refermar aquesta imatge inicial d'una predisposició més gran a l'independentisme entre les persones autòctones, catalanoparlants, amb més estudis, més aviat ben posicionades en l'estructura de classes, o localitzades en parts concretes del territori.

Tanmateix, una anàlisi més acurada demana tenir en compte tots aquests factors alhora, a fi de conèixer el seu efecte net sobre les probabilitats de ser o no independentista.

¹⁰ Tot i que, quan la variable dependent és dicotòmica és habitual estimar models de regressió logística (o altres models no lineals), aquí s'ha optat per un model lineal de probabilitat, és a dir, una regressió lineal per mínims quadrats amb variable dependent binària. S'ha fet així perquè els coeficients logístics són difícils d'interpretar i la seva comparació entre diferents models pot ser problemàtica. Aquests problemes se solen resoldre calculant probabilitats predites i efectes marginals a partir dels coeficients obtinguts, però els coeficients de regressió lineal proporcionen resultats pràcticament idèntics d'una manera intuïtiva i més directe. Per tant, els coeficients lineals presentats en els gràfics corresponents s'han d'interpretar com estimacions de la diferència entre la probabilitat de ser independentista si es pertany a una determinada categoria d'una variable independent i la probabilitat de ser-ho si es pertany a la categoria de referència, sempre sota el supòsit que els valors de totes les altres variables romanen constants. Per a més informació es poden consultar les referències bibliogràfiques següents: Allison, P.D. (1999). "Comparing logit and probit coefficients across groups". *Sociological Methods and Research*, 28 (2): 186-208; Angrist, J.D., y Pischke, J.-S. (2009). *Mostly Harmless Econometrics*. Princeton, Princeton University Press; Mood, C. (2010). "Logistic regression: Why we cannot do what we think we can do, and what we can do about it". *European Sociological Review*, 26 (1): 67-82.

superiors, treballen, pertanyen a la classe dels professionals i tècnics, i viuen a Barcelona (les categories de referència en cada cas) (veure gràfic 34).

Gràfic 34. Variables sociodemogràfiques i probabilitat de voler la independència (pas 1 del model)

El gràfic representa els coeficients de l'estimació d'un model lineal de probabilitat, és a dir, una regressió lineal per mínims quadrats amb variable dependent binària (veure taula A1 a l'annex).

A fi de comptar amb més casos i així augmentar l'eficiència del model estadístic, aquest s'ha estimat sobre les dades dels sondeigs corresponents a 2018, 2019 i 2020, integrades en una base de dades única. Abans de fer-ho s'ha comprovat, però, que la relació entre les variables incloses en el model i la preferència per la independència no canvia significativament d'un any a l'altre.

Per simplificar algunes variables i donada la similitud d'algunes de les seves categories s'han fusionat en una sola les de les persones sense estudis o només amb estudis primaris; les dels professionals i tècnics amb assalariats i sense; les dels empleats de comerç i els treballadors dels serveis; les dels treballadors qualificats i no qualificats de la indústria i la construcció; i la dels agricultors i els assalariats agraris, en aquest darrer cas amb el nom de classes agràries.

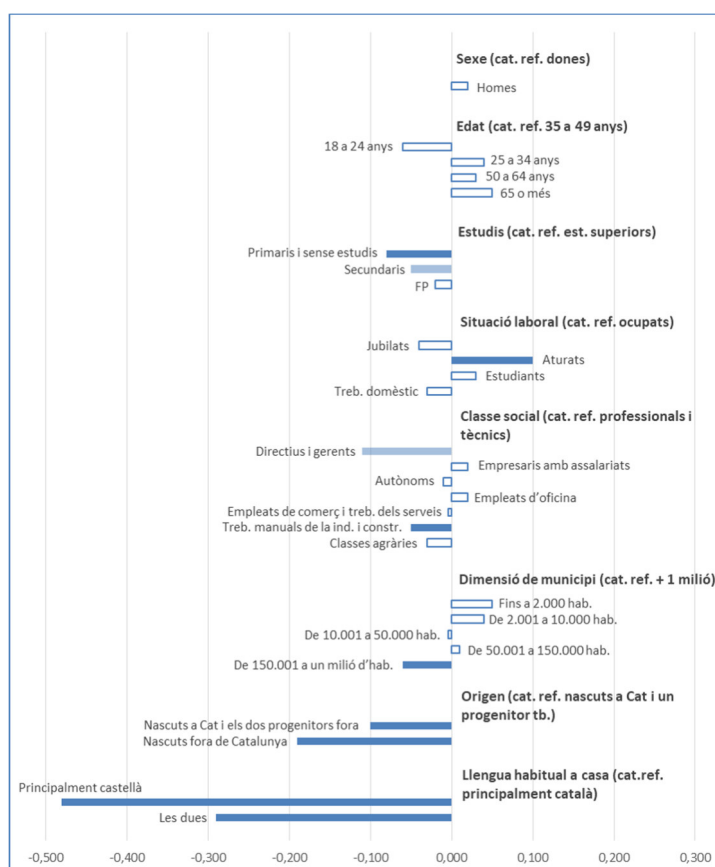
Els treballadors dels serveis inclouen ocupacions com ara el treball en la restauració i l'hostaleria, i la prestació de serveis personals i en l'àmbit de la protecció i la seguretat.

Font Sondeigs de l'ICPS de 2018 a 2020 integrats en una base de dades única.

No obstant això, en el segon pas de l'anàlisi, quan en el model s'hi introdueixen les variables relatives a l'origen i la llengua d'ús habitual a casa desapareix o disminueix l'efecte de varies d'aquestes variables del primer pas, precisament perquè part del seu efecte provenia del fet que, com en el cas dels municipis amb menys de 10.000 habitants, el que estava actuant al darrera no era la circumstància en sí de viure en aquestes localitats, sinó la influència de la llengua vehicular i del lloc de naixement dels seus habitants (veure gràfic 35). O sigui, en el segon pas del model, les úniques variables que continuen exercint un efecte significatiu que disminueix la probabilitat de ser independentista són tenir estudis secundaris o d'un nivell inferior, ser directiu o gerent, treballar d'obrer de la indústria o la construcció, i viure en municipis de més de 150.000 habitants, sempre en relació a les categories de referència, mentre que trobar-se a l'atur en comptes d'ocupat continua augmentant la probabilitat de ser independentista. Així

mateix, amb la introducció de les noves variables, no haver nascut a Catalunya o haver-hi nascut però cap dels pares disminueix la probabilitat de voler la independència respecte a ser autòcton i tenir com a mínim un progenitor autòcton també. Amb tot, la particularitat més destacable apunta a l'efecte de la llengua: parlar en castellà a casa en lloc de català redueix la probabilitat de ser independentista en 48 punts percentuals.

Gràfic 35. Origen, llengua i probabilitat de voler la independència (pas 2 del model)

El gràfic representa els coeficients de l'estimació d'un model lineal de probabilitat, és a dir, una regressió lineal per mínims quadrats amb variable dependent binària (veure taula A1 a l'annex).

En la llengua d'ús habitual a casa s'ha prescindit de la categoria d'altres diferents del català i el castellà perquè es tracta d'un grup molt minoritari (1,5% respecte del total de casos).

Font Sondeigs de l'ICPS de 2018 a 2020 integrats en una base de dades única.

Convé subratllar, però, que aquest efecte tan accentuat de la llengua és independent de l'origen, ja que s'ha obtingut a partir d'un model estadístic que ja descompta la seva influència. De fet, la magnitud de les diferències en la probabilitat de ser independentista vinculades a la llengua és molt semblant per a tots els orígens (diferència d'entre 40 i 50 punts entre aquelles persones que parlen català i aquelles que parlen castellà, [veure gràfic A38 a l'annex]), encara que els catalanoparlants representen una proporció molt petita dels nascuts fora de Catalunya (10,5%) o de pares no catalans (21,5%).

Aquesta associació entre parlar català i ser independentista, fins i tot entre els que tenen origen fora de Catalunya o van néixer a Catalunya però de pares no catalans, podria respondre en part a l'impacte dels processos de socialització política en el marc del projecte de construcció nacional desplegat des de les institucions d'autogovern catalanes, projecte que ha tingut com a un dels seus eixos vertebradors el foment de la centralitat de la llengua i la cultura catalanes. En altres paraules, la vinculació entre llengua i nacionalisme, promoguda a partir de les polítiques de diferents governs de la Generalitat haurien contribuït en bona part a l'efecte tan rellevant de comunicar-se en català en l'àmbit familiar sobre la probabilitat de ser independentista, un efecte que superaria al del lloc de procedència

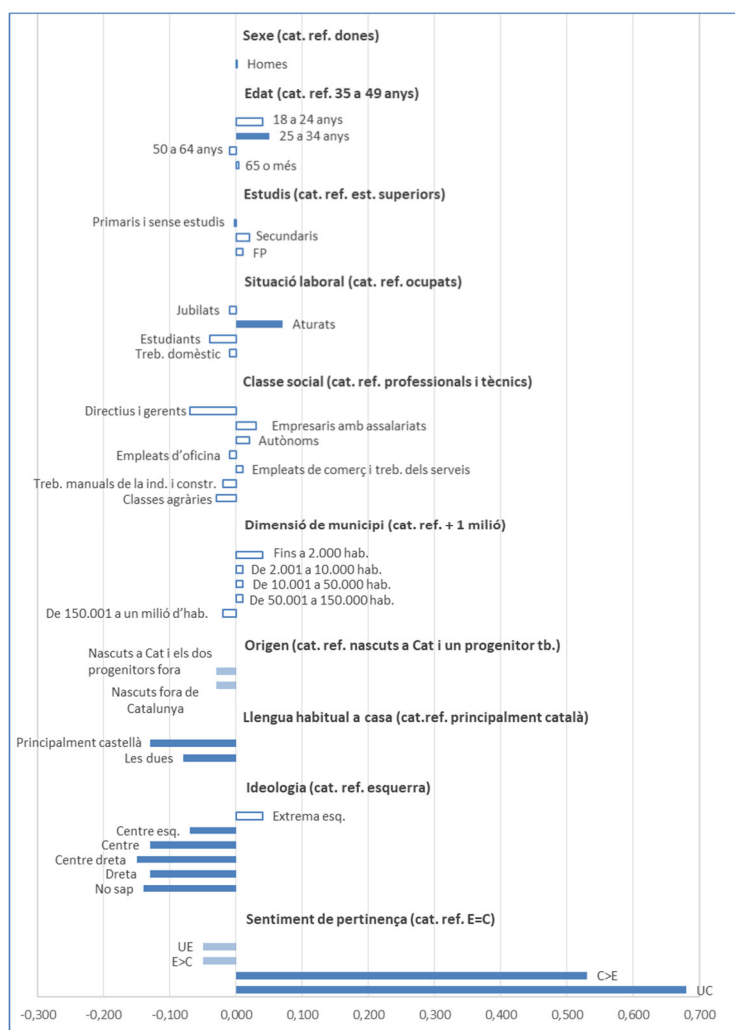
La vinculació entre llengua i nacionalisme, promoguda a partir de les polítiques de diferents governs de la Generalitat haurien contribuït en bona part a l'efecte tan rellevant de comunicar-se en català en l'àmbit familiar sobre la probabilitat de ser independentista, un efecte que superaria al del lloc de procedència.

Amb tot, quan en un tercer pas de l'anàlisi s'afegeixen al model inicial la ideologia i el sentiment de pertinença respecte de Catalunya i Espanya es produeix una gran disminució en la magnitud dels efectes directes de tots els factors fins ara considerats (veure el gràfic 36). Això no vol dir que aquests factors sociodemogràfics no siguin rellevants, sinó que una gran part de la seva influència es canalitza ara a través de dos vectors o transmissors: la ideologia i l'adscripció identitària, que a més afegeixen els seus propis efectes sobre la probabilitat de voler la independència. Pel que fa a la ideologia s'aprecia clarament l'associació entre independentisme i esquerra, i la disminució en la probabilitat de voler la independència entre les persones que se situen cap a la dreta de l'escala ideològica. Així, aquells que es declaren de centre-esquerra tenen una reducció de 7 punts percentuals en la seva probabilitat de ser independentistes respecte d'aquells que s'ubiquen a l'esquerra, mentre que les persones de centre, centre-dreta o dreta, i les que no saben en quina posició ubicar-se experimenten una disminució de prop de 15 punts.

La ideologia i l'adscripció identitària actuen de transmissors que canalitzen l'efecte dels factors sociodemogràfics sobre la probabilitat de voler la independència.

D'altra banda i quant al sentiment de pertinença es comprova que hi ha una divisió fonamental entre dos grans blocs: d'un costat, els qui tenen una identitat exclusiva o predominantment catalana tenen una forta preferència per la independència, i de l'altre, els qui tenen una identitat dual o més aviat espanyola són molt poc propensos a declarar-se independentistes. Així, sentir-se més català que espanyol augmenta en 53 punts percentuals la probabilitat d'apostar per la independència, respecte d'aquells que es consideren catalans i espanyols per igual, i sentir-se únicament català situa aquest augment en 68 punts. En canvi, sentir-se només espanyol o més espanyol que català suposa una diferència molt petita respecte a tenir una identitat dual (redueix la probabilitat de ser independentista cinc punts a penes).

Gràfic 36. Ideologia, sentiments identitaris i probabilitat de voler la independència (pas 3 del model)

La forma que adopta l'efecte de la ideologia connecta amb la manera en què s'ha desenvolupat la transformació dels espais de la competència partidista a Catalunya.

Aquesta transformació ha suposat un desplaçament cap a l'esquerra del electorat nacionalista paral·lel a la seva radicalització en l'eix identitari.

Els sentiments identitaris canalitzen gran part dels efectes vinculats a la procedència i la llengua, i fins i tot afegeixen un efecte propi molt més gran, evidenciant que la preferència per la independència té un fort component emocional.

El gràfic representa els coeficients de l'estimació d'un model lineal de probabilitat, és a dir, una regressió lineal per mínims quadrats amb variable dependent binària (veure taula A1 a l'annex).

UE: Únicament espanyol; E>C: Més espanyol que català; E=C: Tant espanyol com català; C>E: Més català que espanyol; UC: Únicament català.

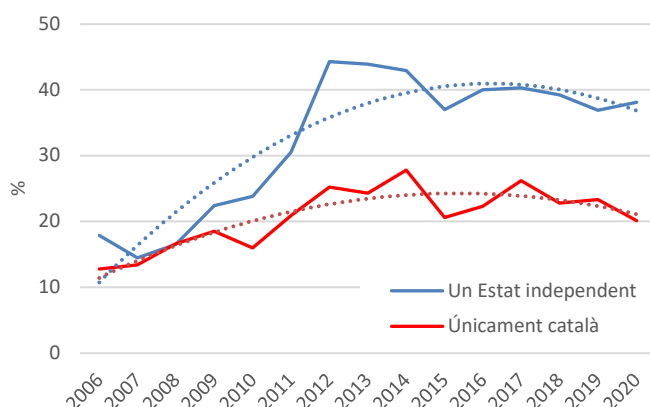
La categoria de dreta de la ideologia inclou també les respostes d'aquelles persones que han declarat que són d'extrema dreta però es tracta de molt pocs casos que no arriben al 0,5% del total de la mostra.

Font Sondeigs de l'ICPS de 2018 a 2020 integrats en una base de dades única.

La forma que adopta l'efecte de la ideologia sobre la inclinació o no a favor de la independència connecta amb la manera en què s'ha desenvolupat la transformació dels espais de la competència partidista a Catalunya, que es remunta a l'època dels governs tripartits i s'accentua a partir del gir independentista de CDC. Aquesta transformació ha suposat un desplaçament cap a l'esquerra de l'electorat nacionalista paral·lel a la seva radicalització en l'eix identitari, el que ha contribuït a recrear la percepció social d'una associació entre esquerra i independència. D'altra banda, l'efecte del sentiment de pertinença respecte de Catalunya i Espanya complementa aquesta caracterització de la politització del conflicte al voltant de la independència. Els sentiments identitaris canalitzen gran part dels efectes vinculats a la procedència

i la llengua, i hi afegeixen un efecte propi molt més gran, evidenciant que la preferència per la independència té un fort component emocional.

Gràfic 37. Evolució de la preferència per un Estat independent i la identitat exclusivament catalana

Les línies de punts representen línies de tendència polinòmica de segon ordre.
Font: Sondeigs d'Opinió Catalunya, ICPS.

Aquesta vinculació entre independentisme i emocions identitàries respon al propòsit tant de les institucions públiques com de les organitzacions de la societat civil, de minimitzar la identificació amb Espanya, i alhora carregar d'un fort contingut polític la identificació amb Catalunya, connectant-la en un primer moment amb demandes d'ampliació de l'autogovern, i més recentment amb la cerca de la independència.

Aquesta vinculació entre independentisme i emocions identitàries pot semblar tautològica, però no ho és, ja que respon al propòsit tant de les institucions públiques com de les organitzacions de la societat civil, de minimitzar la identificació amb Espanya, i alhora carregar d'un fort contingut polític la identificació amb Catalunya, connectant-la en un primer moment amb demandes d'ampliació de l'autogovern, i més recentment amb la cerca de la independència. De fet, un índex de tot això el trobem en la trajectòria del suport per un Estat independent i les identitats exclusivament catalanes entre l'electorat (veure gràfic 37).

L'evolució d'aquestes trajectòries i les línies de tendència que projecten assenyalen un creixement del suport per un Estat independent molt important durant els anys més àlgids del *procés*, tot arrossegant i nodrint el creixement de les identitats exclusivament catalanes, identitats que al seu torn actuen reforçant i promovent el desig per la independència.¹¹ Aquests moviments ascendants es trunquen, però, a partir de cert moment, quan aquest suport per la ruptura i les adscripcions úniques decauen, en un nou exemple de la mútua imbricació entre preferències i identitats.

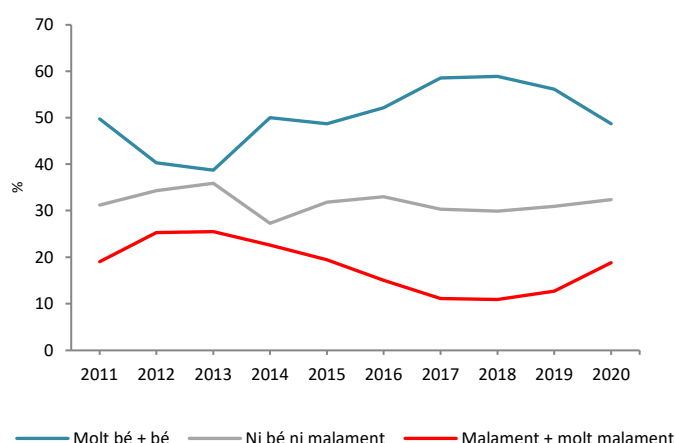
¹¹ El coeficient de correlació entre la preferència per un Estat independent i la identitat únicament catalana és de 0,918 ($p < 0,001$).

2. Els efectes socials de la pandèmia i la valoració de la seva gestió

2.1 Una aproximació indirecta a l'estudi dels efectes socials de la pandèmia

Des de febrer de 2020 la pandèmia de la Covid-19 provoca una emergència sanitària de primer ordre, que impacta en la salut, l'economia, la mobilitat i molts altres aspectes de la vida de les persones arreu del món. Si bé la informació del Sondeig de l'ICPS realitzat a la tardor de 2020 no permet una anàlisi de l'efecte directe a Catalunya de la propagació de la malaltia sobre varis o alguns d'aquests aspectes, sí que permet una certa aproximació demoscòpica al coneixement de la seva repercussió a partir de la percepció de l'estat de la situació personal pròpia i de l'economia.

Gràfic 38. Em podria dir com li han anat les coses personalment durant l'últim any?

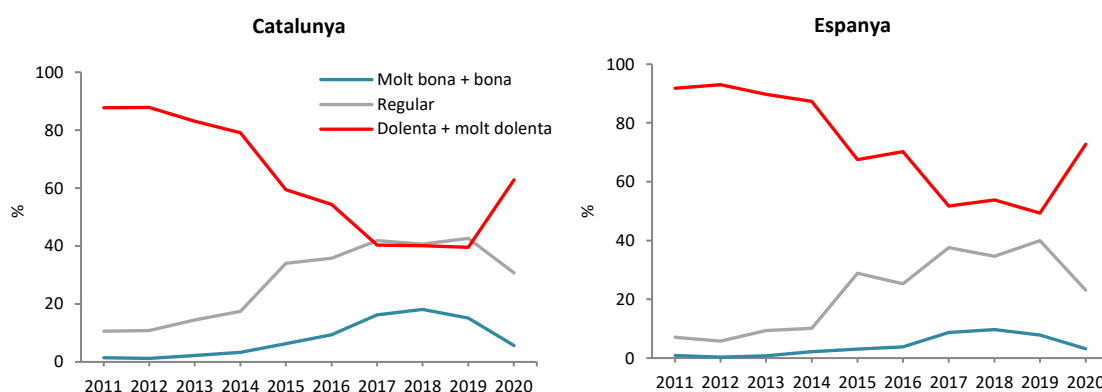
En 2020 la percepció de la situació personal s'agreuja, el 18,8% de les persones entrevistades creu que les coses els han anat malament o molt malament, una dada que si s'extrapola al conjunt de la població de 18 anys i més suposa una mica més d'un milió de persones i un increment de prop de 350.000 persones respecte de 2019.

Font: Sondeig d'Opinió Catalunya 2020, ICPS.

La situació personal de la població catalana empitjora notablement en 2020, sens dubte com a conseqüència de la pandèmia. En 2019 el 56,1% de les persones de 18 anys i més considerava que les coses els havien anat bé o molt bé, i tan sols un 12,7% pensava que els havien anat malament o molt malament, xifres totes elles molt allunyades de les percepcions negatives que concitava la valoració de la condició pròpia entre 2012 i 2013, quan va tenir lloc la segona recessió en el tram final del govern de José Luís Rodríguez Zapatero i en el marc de la crisi econòmica de 2008-2014. En 2020, però, la percepció de la situació personal s'agreuja, de manera que el 18,8% de les persones entrevistades creu que les coses els han anat malament o molt malament, una dada que si s'extrapola al conjunt de la població major d'edat suposa una mica més d'un milió de persones i un increment de prop de 350.000 persones respecte de 2019 (veure gràfic 38).

De manera semblant, l'apreciació de l'economia en 2020, tant a Catalunya com en el conjunt d'Espanya, és més negativa. En 2019 el 39,6% de la població considerava dolenta o molt dolenta la situació econòmica a Catalunya, i el 49,4% pensava el mateix pel que fa a l'estat de l'economia a Espanya (normalment se sol valorar pitjor l'economia espanyola i millor la catalana). Tanmateix, un any més tard aquestes valoracions fan un gran salt i es tornen més pessimistes, quan el 62% creu que la situació de l'economia a Catalunya és dolenta o molt dolenta, i el 72% diu el mateix respecte de l'economia a Espanya. És a dir, una diferència de més de 22 punts percentuals d'un any a l'altre que il·lustra molt clarament la percepció de l'impacte econòmic de la pandèmia (veure gràfics 39 i 40).

Gràfics 39 i 40. Valoració de la situació econòmica a Catalunya i Espanya

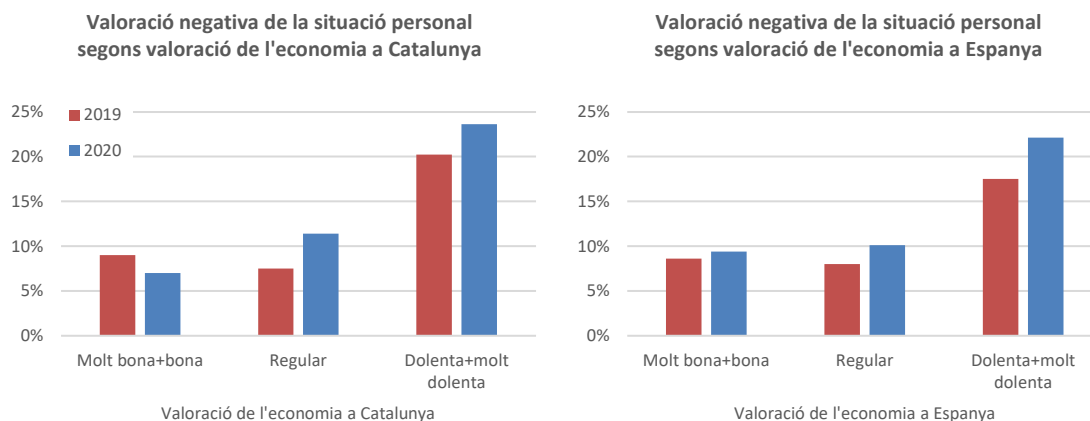
Font: Sondeigs d'Opinió Catalunya, ICPS.

Per intentar esbrinar què hi ha darrera de la percepció negativa de la pròpia situació, i sense poder accedir a d'altres indicadors que preguntin directament en termes de salut, el que sí podem rastrejar és la relació entre aquelles percepcions i las valoracions de l'estat de l'economia catalana i espanyola. Fins a quin punt una apreciació negativa de la marxa de l'economia està relacionada amb una apreciació igualment negativa de la situació personal? L'evidència aquí recollida indica que les persones que valoren pitjor l'economia tendeixen a percebre més negativament la seva situació personal, apuntant en certa manera a la idea que quan les coses no marxen bé a nivell personal, en part pot ser degut a qüestions econòmiques. Per exemple, el 23,6% dels que deien en 2020 que l'estat de l'economia a Catalunya era dolent o molt dolent, feien una valoració negativa de la seva pròpia situació personal, i aquest percentatge és del 22,1% en el cas de l'economia a Espanya, unes xifres que dupliquen i fins i tot tripliquen les que es troben entre els que tenen una imatge regular o positiva de la situació econòmica (veure gràfics 41 i 42).

Amb tot, aquesta relació es podria interpretar també en sentit invers: una consideració negativa de la pròpia situació pot predisposar a una valoració negativa de l'estat de l'economia (o ambdues percepcions negatives poden ser facetes de una valoració general pessimista que inclou les vessants personal i social). Vist des d'aquesta perspectiva, les persones que en 2020 declaraven que les coses els havien anat malament o molt malament tendeixen majoritàriament a avaluar de forma negativa

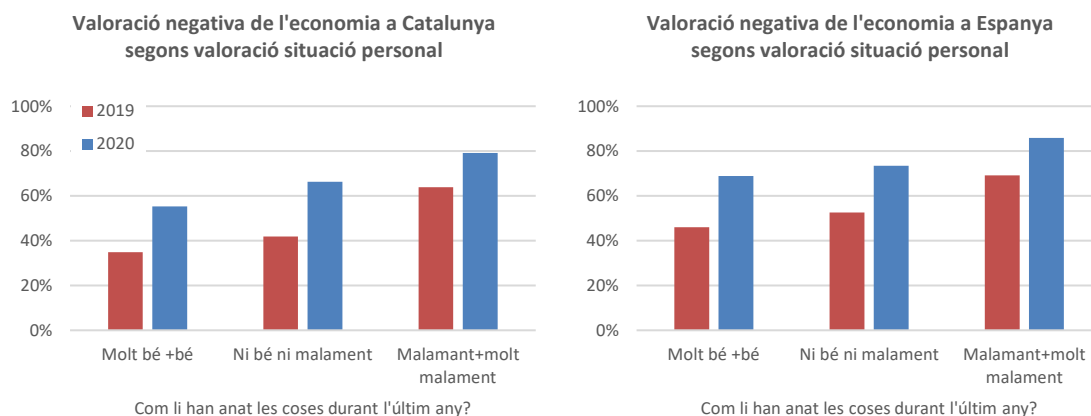
l'economia, tant en el cas de Catalunya (79,2%) com per al conjunt d'Espanya (85,9%) (veure gràfics 43 i 44). Dit d'una altra manera, a mesura que la situació personal empitjora la valoració negativa de l'economia augmenta, tot mantenint-se el mateix patró que es trobava en 2019. Això no treu, però, que les persones a les quals les coses els han anat bé també valorin la marxa de l'economia força negativament des d'una lògica sociotròpica (independentment de com et vagin a tu les coses, valors l'estat de la situació econòmica de manera global); en coherència amb això, es pot observar que en 2020 les valoracions negatives de la situació econòmica empitjoren de la mateixa manera amb independència de la situació personal de cadascú.

Gràfics 41 i 42. Valoració negativa de la situació personal segons valoració de la situació econòmica a Catalunya i Espanya

Font: Sondeig d'Opinió Catalunya 2020, ICPS.

Gràfics 43 i 44. Valoració negativa de la situació econòmica a Catalunya i Espanya segons valoració de la situació persona

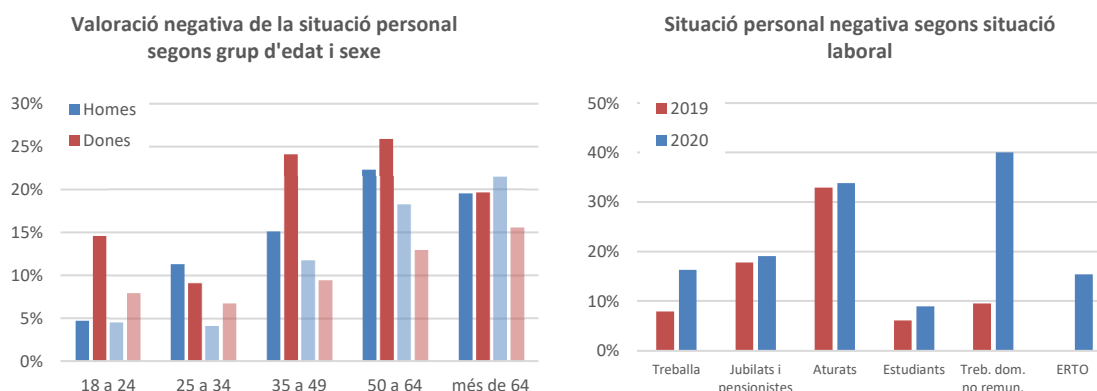

Font: Sondeig d'Opinió Catalunya 2020, ICPS.

En definitiva, les dades del Sondeig posen de manifest un important impacte pandèmic, tant sobre la valoració de la situació personal com sobre la percepció de l'economia, i mostren que totes dues estan relacionades, però no permeten aclarir quin és el sentit causal de la relació entre els dos tipus d'avaluacions ni, per tant, determinar en quina mesura l'augment de les situacions personals negatives responen a raons econòmiques, de salut o d'una altra naturalesa.

Tanmateix, i malgrat aquestes dificultats, continua essent interessant examinar les característiques sociodemogràfiques que predisposen a un empitjorament de la situació personal en 2020. En aquest sentit, les dones amb edats compreses entre els 35 i 64 anys i les persones que es dediquen al treball domèstic no remunerat (sobretot dones) són les que es veuen més perjudicades. Al voltant del 25% de les dones d'aquestes edats consideren que les coses els han anat malament o molt malament en 2020, quan en 2019 eren de l'ordre de l'11%, i el 40% de les dones que es dediquen a les tasques de la llar declaren el mateix, quan aquesta xifra no arribava al 10% en 2019. Altres moviments destacats indiquen un augment de la percepció negativa dels assumptes personals entre la gent ocupada (i la que es troba en situació d'ERTO), i entre les dones més joves i els homes entre 25 a 35 anys (veure gràfics 45 i 46).

Gràfics 45 i 46. Valoració negativa de la situació personal segons sexe, edat i situació laboral

En el gràfic 45 la informació de 2020 apareix en colors sòlids i la de 2019 en colors degradats. Font: Sondeig d'Opinió Catalunya 2020, ICPS.

Bona part de les valoracions negatives de la situació personal podrien respondre als efectes directe o indirectes de la situació sanitària, i es mourien en la línia d'allò que assenyalen altres estudis¹² en referència a la bretxa de gènere pel que fa a la pandèmia, com ara que el confinament ha allargat la jornada laboral de les dones i ha intensificat la càrrega associada al treball domèstic i de cures; o que la situació econòmica ha afectat també el seu desenvolupament professional (recordem que les dones treballen en les ocupacions més precaritzades), tot augmentat el risc d'exclusió laboral.

¹² <http://www.quotidiana.coop/>; <https://www.isglobal.org/-/que-sabemos-del-impacto-de-genero-en-la-pandemia-de-la-covid-19->; <https://www.uab.cat/web/l-observatori/la-crisi-de-la-covid-19-des-de-la-perspectiva-de-genero-1345685927785.html>

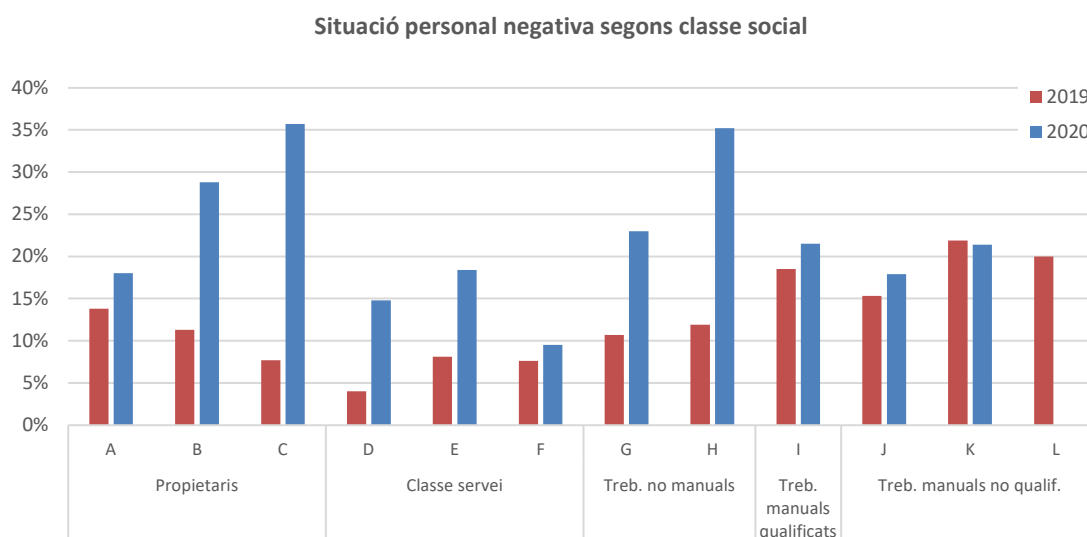
D'altra banda, l'anàlisi del transcurs de la situació personal en funció de la classe social aporta informació igualment rellevant sobre quins serien els grups més afectats per la pandèmia, previsiblement en termes econòmics. Cal recordar aquí, que la classe social s'ha construït a partir de l'ocupació de les persones entrevistades, i quan aquestes no treballen, a partir de la seva darrera ocupació en el cas de les persones aturades, jubilades o pensionistes, o a partir de l'ocupació de la persona que aporta més ingressos a la llar en el cas dels estudiants i de les persones que es dediquen a les tasques de la llar de manera no remunerada.

En línies generals, la situació personal de totes les classes socials es torna més dolenta, però aquesta tendència és més pronunciada per als propietaris i els treballadors no manuals, mentre que per als treballadors manuals, ja siguin qualificats o no, es tracta d'un empitjorament molt més modest, ja que partien d'una situació més dolenta en 2019.

Les dones entre 35 i 64 anys i les que es dediquen al treball domèstic no remunerat són les que més declaren que les coses els han anat malament, connectant amb allò que se sap sobre la bretxa de gènere en termes pandèmics.

El confinament ha allargat i intensificat la càrrega associada al treball domèstic, i la situació econòmica ha afectat també negativament el desenvolupament professional de les dones.

Gràfic 47. Valoració negativa de la situació personal segons classe social

A: Empresari amb assalariats; B: Autònom; C: Agricultor, amb o sense assalariats; D: Directiu o gerent; E: Professional o tècnic per compte propi, amb o sense assalariats; F: Professional o tècnic a compte d'altri; G: Empleat d'oficina; H: Empleat de comerç; I: Treb. qualificat de la indústria o la construcció; J: Treballador dels serveis; K: Treb. no qualificat de la indústria o la construcció; L: Assalariat agrari.

Els treballadors dels serveis inclouen ocupacions com ara el treball en la restauració i l'hostaleria, i la prestació de serveis personals i en l'àmbit de la protecció i la seguretat.

Font: Sondeig d'Opinió Catalunya 2020, ICPS.

Dins de la classe dels treballadors no manuals destaca especialment el creixement de les dificultats personals entre els empleats de comerç (l'11,9% reporten una situació negativa en 2019, i en 2020 representen el 35,2%), i dins del grup dels propietaris crida l'atenció l'agreujament de la situació dels autònoms (11,3% en 2019 i 28,8% en 2020). També destaca, i fins i tot més, la pitjora dels agricultors, però numèricament es tracta d'una dada menys rellevant perquè representen una proporció molt petita en el conjunt de les classes als sondejos de 2019 i 2020 (1,4% respecte del total) (veure gràfic 47).

2.2. La valoració de la gestió de la pandèmia

Des de bon començament de 2020 els esdeveniments al voltant de la propagació del coronavirus SARS-CoV-2 a Espanya es van succeir a una gran velocitat. En una primera fase i en vista de la ràpida extensió dels contagis, el Govern Central va decretar el 14 de març l'estat d'alarma en tot el territori espanyol, disposició que va significar el confinament de la població i la suspensió de tota activitat laboral no essencial durant un temps, i després, el Congrés dels Diputats va autoritzar sis vegades la pròrroga d'aquest estat d'alarma, el qual acabà el 21 de juny després de 98 dies de duració.

A partir d'aquest moment, i ja en una segona fase, les CCAA reprenen les seves competències i coordinen les seves actuacions en el marc del Consell Interterritorial de Sistema Nacional de Salut (SNS), de què en formen part juntament amb el Ministeri de Sanitat. En aquest nou context correspon a les CCAA l'activació de plans de contingència en atenció primària i hospitalària; la garantia dels recursos humans i dels equips de protecció individual necessaris; i la provisió d'una quantitat suficient de llits d'aguts i de cures crítiques amb capacitat de respiració mecànica invasiva, entre d'altres mesures. D'altra banda, i després de decretar-se un nou estat d'alarma el 25 d'octubre, les CCAA tenien la possibilitat de tancar les seves fronteres i fer confinaments parcials o totals. És a dir, el pes de la gestió de la pandèmia recau primer sobre el Govern Central i ja a l'estiu sobre el Govern de la Generalitat, un repartiment no exempt de conflictes per discrepàncies en les mesures a prendre i les crítiques a algunes decisions del Govern Central.

La valoració que fa la ciutadania catalana de la gestió de la pandèmia tant per part del Govern Central com del Govern de la Generalitat és quasi idèntica.

Quatre de cada 10 persones consideren que la gestió d'uns i altres ha estat regular, el 24% la qualifica de bona o molt bona, i la resta, al voltant del 35% pensa que ha estat una gestió dolenta o molt dolenta.

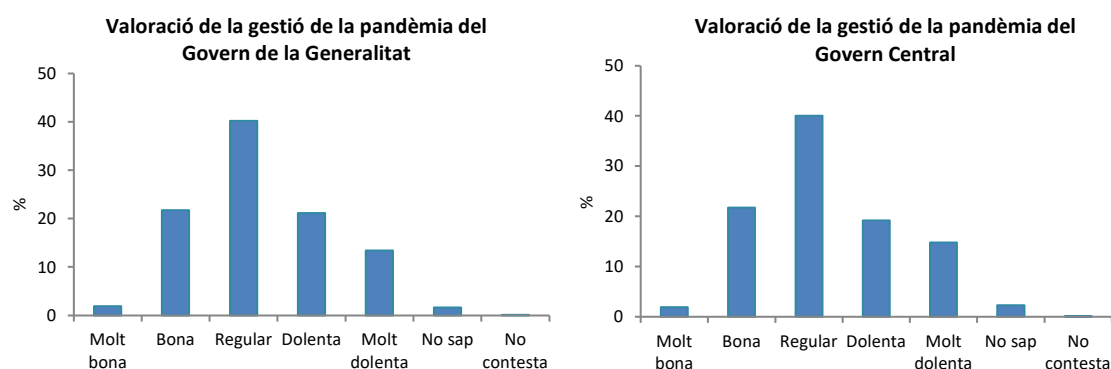
La valoració que fa la ciutadania catalana de la gestió de la pandèmia tant per part del Govern Central com del Govern de la Generalitat és quasi idèntica. Quatre de cada 10 persones consideren que la gestió d'uns i altres ha estat regular, el 23,6% la qualifica de bona o molt bona, i la resta, al voltant del 35% pensa que ha estat una gestió dolenta o molt dolenta (veure gràfics 48 i 49). Es tracta, doncs, d'avaluacions pràcticament iguals sense que en línies generals s'hagin trobat diferències gaire importants quant al sexe, l'edat, la situació laboral, la classe social o la percepció de la pròpia situació personal a l'hora de valorar la gestió d'ambdós nivells de govern, i essent les úniques

particularitats destacables la millor valoració de la gestió del Govern de la Generalitat en comparació amb la del Govern Central que fan les persones que es troben en situació d'ERTO i les que es dediquen a les tasques de la llar (veure gràfics A39 a A48 en l'annex).

Tanmateix, quan s'analitza la valoració d'aquestes gestions en funció del record de vot en les eleccions generals de novembre de 2019 apareix de seguida l'empremta del partidisme (veure gràfics 50 i 51).

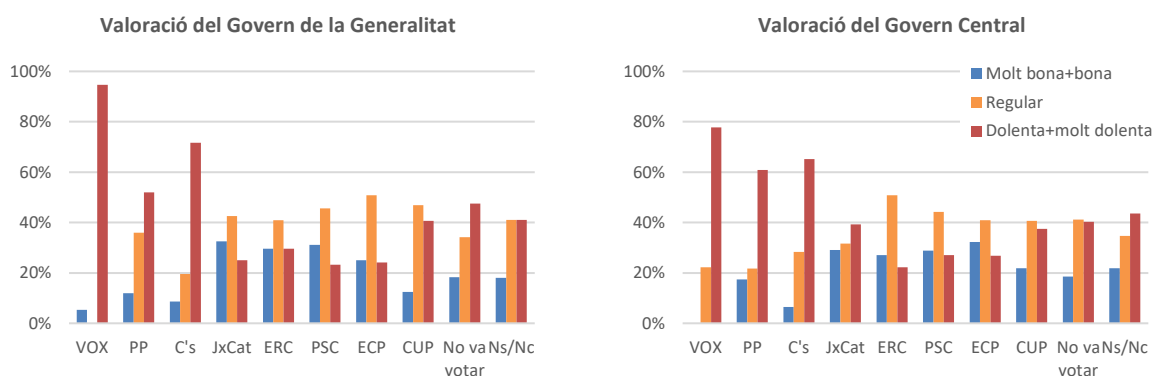
Tanmateix, quan s'analitza la valoració d'aquestes gestions en funció del record de vot apareix de seguida l'empremta del partidisme.

Gràfics 48 i 49. Valoració de la gestió de la pandèmia del Govern de la Generalitat i del Govern Central, 2020

Font: Sondeig d'Opinió Catalunya 2020, ICPS.

Gràfics 50 i 51. Valoració de la gestió de la pandèmia del Govern de la Generalitat i del Govern Central per record de vot en les eleccions generals de novembre de 2019

Font: Sondeig d'Opinió Catalunya 2020, ICPS.

Segons aquest partidisme, en les opinions sobre la gestió del Govern de la Generalitat s'aprecia un patró pel qual les valoracions més negatives, en ordre de més a menys, provenen dels votants de VOX (94,7%) i Cs (71,7%), i a força més distància dels electors del PP (52%), dels abstencionistes (47,5%), i dels votants la CUP (40,6%). Per contra, el nombre més gran de valoracions positives correspon a l'electorat de JxCat (32,5%) i ERC (29,6%), formacions ambdues que comparteixen responsabilitats de govern. Amb tot, tant entre els votants d'aquests dos partits com en el cas de l'electorat del PSC, ECP i la CUP dominen les opinions que qualifiquen la gestió de la Generalitat de regular.

Quant a la valoració de l'actuació del Govern Central es torna a reproduir en línies generals la pauta observada anteriorment, encara que amb alguns matisos, ja que malgrat que el nombre més elevat de valoracions més crítiques arriba un altre cop de les persones que van votar els partits situats en l'espai de la dreta a les darreres eleccions generals de novembre de 2019, la seva magnitud tendeix a ser molt menor en comparació amb les que rep l'acompliment de la Generalitat. Així, més de tres quarts parts dels votants de VOX (77,8%) considera dolenta o molt dolenta la gestió de l'Executiu Central, seguits dels electors de Cs (65,2%) i del PP (60,9%). D'altra banda, entre els votants de JxCat també destaca el volum d'opinions negatives respecte de la gestió del Govern Central (39,2%), mentre que la major quantitat de valoracions positives prové aquesta vegada de l'electorat del PSC (28,8%) i ECP (32,3%), socis de l'actual govern de coalició, i dels votants d'ERC (27%), en tant que partit que ha prestat suport parlamentari ocasional a la majoria de govern. Amb tot, les opinions que titllen de regular l'actuació del Govern Central són les més freqüents entre els votants d'aquestes tres darreres formacions, a l'igual que entre els de la CUP i els abstencionistes.

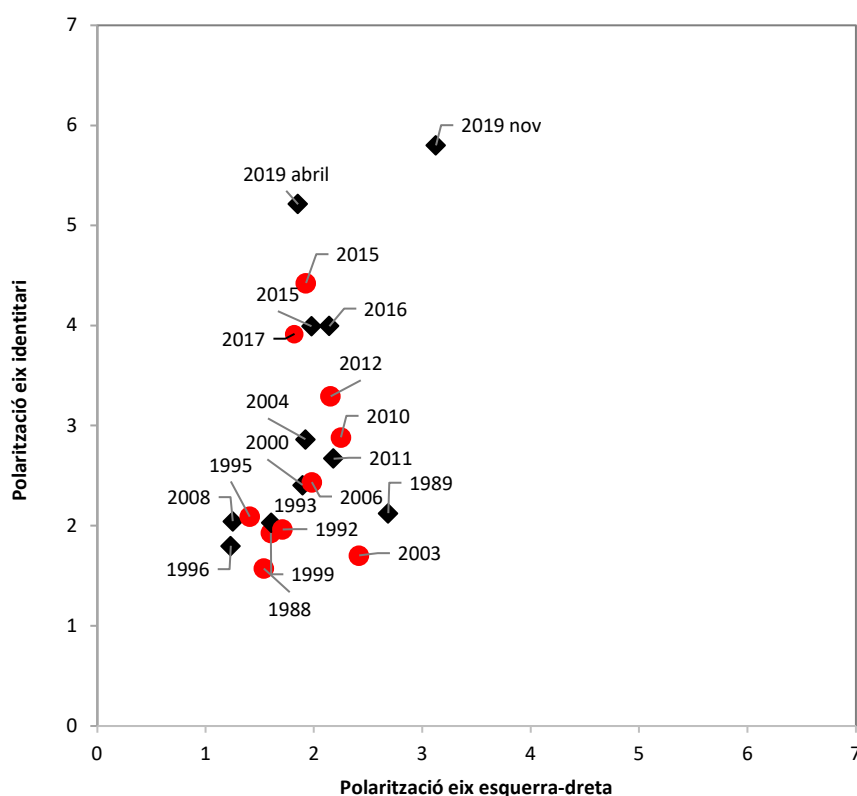
Recapitulant, quines serien, doncs, les conclusions bàsiques de l'efecte del partidisme sobre les valoracions de la gestió de la pandèmia? En primer lloc, la tendència a un judici un tant diferent en funció de la distinció entre partits que ocupen responsabilitats de govern i partits en l'oposició, essent els votants dels primers més benèvols. I en segon terme i de forma més destacada, la propensió més gran dels electors de les formacions de dretes no independentistes a valorar pitjor la gestió d'ambdós nivells de govern, però especialment la de la Generalitat.

El fet que els votants de la dreta contrària a la independència critiquin més la Generalitat que el Govern Central concorda amb el grau de polarització política existent en el si de les clivelles bàsiques que estructuren la competència partidista a Catalunya: la ideològica al voltant de l'eix esquerra i dreta, i la identitària al voltant del sentiment de pertinença respecte de Catalunya i Espanya i (veure gràfic 52). La polarització en l'eix identitari no ha fet més que augmentar des de 2012 en paral·lel als diferents episodis d'enfrontament institucional, polític i social des de l'inici del *procés*, i l'ha fet arran del desenvolupament d'una sèrie de canvis rellevants en els posicionaments i comportaments de l'electorat entre

El fet que els votants de la dreta contrària a la independència critiquin més la Generalitat que el Govern Central concorda amb el grau de polarització política existent per la forta tensió en el si de les clivelles bàsiques que estructuren la competència partidista a Catalunya: la ideològica al voltant de l'eix esquerra i dreta, i la identitària al voltant del sentiment de pertinença respecte d'Espanya i Catalunya.

els quals destaquen 1) la radicalització de l'electorat nacionalista en l'eix identitari i el seu desplaçament a l'esquerra en l'espai ideològic; 2) l'aglutinament de gran part de l'electorat contrari a la independència entorn de Cs a les eleccions al Parlament de 2015 i 2017, en tant que partit que havia aparegut precisament com a reacció al *procés* i que buscava trencar amb l'espiral del silenci que ignora els no independentistes, i 3) ja a partir de 2019, la consolidació política de VOX després de la seva entrada en el Congrés dels Diputats i més endavant en la Cambra catalana.

Gràfic 52. Evolució de la polarització del sistema de partits català (1988-2020)

Els cercles vermells representen la polarització del sistema de partits català resultant de les eleccions al Parlament de Catalunya.

Els rombes negres indiquen la polarització del sistema de partits català resultant de les eleccions al Congrés dels Diputats.

Veure l'apèndix metodològic a l'annex per conèixer com s'ha calculat la polarització del sistema per a cada elecció.

Font: elaboració pròpia a partir dels Sondeigs d'Opinió Catalunya, ICPS.

En aquest context, els votants dels partits que es troben més a la dreta en l'escala ideològica i que declaren identitats més properes a Espanya (VOX i PP), o que tenen el seu origen i raó de ser en la crítica al nacionalisme català (Cs), són precisament els més severos amb la gestió de la pandèmia, posant de relleu l'elevada polarització del sistema de partits català, i la disrupció social i política que provoca la qüestió de la independència de Catalunya per les adhesions i rebuigs que genera.

Conclusions

La pandèmia de la Covid-19 ha fet de 2020 un any extraordinari, no només per la dramàtica pèrdua de tantes vides i l'afectació de l'estat de salut de una part important de la població, sinó també per les seves conseqüències restrictives i negatives en l'economia, la mobilitat, les relacions socials i el funcionament de l'organització social en general.

Malgrat tractar-se el Sondeig d'Opinió Catalunya de l'ICPS d'una enquesta orientada sobretot a la recollida d'informació sobre les actituds i els comportaments polítics de la ciutadania de Catalunya, els resultats de la seva edició de 2020 s'han fet igualment ressò d'aquestes circumstàncies especials, i constaten els efectes de la pandèmia sobre la marxa del *procés*. Aquests efectes han consistit bàsicament en una pèrdua de la seva centralitat pel canvi en les prioritats socials, i en una desmobilització i desmotivació polítiques en què es barregen les limitacions derivades de la pandèmia, però també certa fatiga "processista".

Durant aquests més de vuit anys des del seu inici, el *procés* ha estat ple de mobilitzacions, declaracions, fets anomenats fites històriques i actuacions polítiques, parlamentàries, judicials i policials, conjunt de successos entre els quals s'inclou la intervenció de l'autonomia catalana l'octubre de 2017 i la celebració d'eleccions al Parlament de Catalunya al desembre d'aquest mateix any. Tanmateix, aquest tràfec continu d'esdeveniments contrasta amb la circumspècció d'algunes de les dades demoscòpiques aquí apuntades i que es poden resumir de la manera següent.

Primer, l'augment al suport per la independència comença a produir-se a partir de 2007, però no és fins 2012 quan arriba al seu moment més àlgid, que coincideix amb el gir independentista de CDC. De llavors ençà, a Catalunya conviuen per ordre d'importància numèrica independentistes (38,1% en 2020), autonomistes (25,9%), federalistes (19,4%), i en menor mesura regionalistes (8,5%), evidenciant que les preferències territorials de la ciutadania són més variades del que es podria pensar. Però malgrat aquesta varietat d'alternatives, el *procés* ha conduït a reduir el debat polític i l'expressió del conflicte a la tria entre la pertinença o no de Catalunya a la resta d'Espanya, una expressió que atia la polarització política i que aborda el desacord com un enfrontament frontal entre dos blocs, l'independentista i el no independentista.

Segon, quan s'aborda la independència de manera dicotòmica, independència sí o no, si en 2018 es partia d'una situació pràcticament d'empat, dos anys més tard la balança es decanta a favor dels partidaris de continuar formant part d'Espanya: el 51,3% de l'electorat front el 41,8% que desitja la independència. Novament un besllum de fatiga "processista", que no modifica, però, la situació de domini escènic dels favorables a la independència, ja que continuen essent un contingent molt important de persones i a més es troben molt més mobilitzades i són més visibles, prosseguint d'aquesta forma l'enquistament del conflicte en termes polítics i socials.

Tercer, quan es demana als independentistes per les seves expectatives de futur respecte al *procés* s'hi detecta una presència important d'actituds possibilistes o pragmàtiques que confien en l'assoliment

d'una solució intermèdia en forma d'un acord amb l'Estat per dotar Catalunya de més autogovern (el 41% en 2020), postures que conviuen alhora amb un cert fatalisme en la mesura que decau la confiança en la consecució de la independència (que passa del 33,3% en 2017 al 19,3% en 2020), i creix la percepció que el *procés* acabarà essent abandonat (16,2% en 2017 i 23,8% en 2020).

Quart, l'impacte de la pandèmia i la pèrdua conseqüent de centralitat del *procés* s'aprecia millor quan s'examina l'evolució de les actituds i la participació polítiques d'independentistes i no independentistes. Augmenta el desinterès per la política, es parla menys de la independència de Catalunya fora del cercle familiar, i es participa menys en accions relacionades, com manifestacions, signatura de peticions o manifestos, i donacions. També s'exhibeixen menys insígnies i símbols. No obstant, la disminució en la implicació política és més accentuada en el cas dels independentistes, primer perquè els contraris a la independència –a banda de la bretxa en la mobilització que els separa dels independentistes– ja havien començat abans a desinteressar-se del conflicte i a implicar-s'hi molt menys; segon, per les dificultats per la participació política en un context d'emergència sanitària, i tercer, per la pròpia dimensió de la pandèmia, que canvia l'ordre de les preocupacions.

Deixant de banda la possible influència de factors de tipus individual, l'explicació d'aquesta bretxa en la mobilització que separa a independentistes i no independentistes apunta cap a diverses causes. En primer lloc, a un clima d'opinió social i polític favorable a la vindicació pública de la independència i a l'activisme polític dels seus partidaris, al qual s'afegeix, a més, el suport de la Generalitat i d'altres institucions, i l'escassa atenció dels mitjans de comunicació a les demandes i les accions de grups crítics amb l'independentisme o el nacionalisme, tot un conjunt de circumstàncies que haurien contribuït a la formació d'una espiral del silenci. En segon lloc, a la manca d'estímuls per a la defensa de la pertinença a Espanya, que probablement es deixa en mans de les institucions de l'Estat, llevat de moments concrets en què sembla que corre perill, d'aquí les manifestacions antiindependentistes d'octubre de 2017. I en tercer lloc, i potser més important, a l'absència d'una oferta política capaç de mobilitzar de manera efectiva un electorat no independentista que presenta una gran diversitat ideològica.

Cinquè, l'anàlisi per separat de les característiques socials que predisposen a mostrar-se favorable o contrari a la independència semblen corroborar la imatge àmpliament compartida de quins són aquests factors. A grans trets, tenen més probabilitats de ser independentistes les persones que han nascut a Catalunya amb un progenitor com a mínim també autòcton, les que compten amb estudis superiors, les que parlen principalment català a casa, les que viuen en municipis petits i les que pertanyen a la classe de servei de tècnics i professionals. En canvi, i també a grans trets, tenen més possibilitats de ser no independentistes els nascuts fora de Catalunya o dins, però amb pares forans, les persones que parlen castellà en l'àmbit familiar, les que viuen en ciutats mitjanes i grans, les que tenen pocs estudis o estudis secundaris com a màxim, i les persones que pertanyen a la classe social dels treballadors manuals o a la dels empleats de comerç i els treballadors dels serveis.

Sisè, quan es tenen en compte al mateix temps totes les característiques socials analitzades per conèixer el seu efecte net s'observa que l'origen i la llengua d'ús habitual a casa eliminen o disminueixen la influència de varis d'aquests factors, precisament perquè part del seu efecte provenia del fet que, com en el cas dels municipis amb menys de 10.000 habitants, el que estava actuant al darrera no era la cir-

cumstància en sí de viure en aquestes localitats, sinó el pes de la llengua vehicular i del lloc de naixement dels seus habitants. Parlar en català demostra exercir un efecte molt més gran en la probabilitat de ser independentista, superior al d'altres factors, i fins i tot més rellevant que el de la procedència, tot subratllant la importància socialitzadora de les polítiques dels diferents governs de la Generalitat. Aquestes polítiques han promogut la centralitat de la llengua i la cultura catalanes, i la vinculació alhora entre nacionalisme i llengua. Així mateix, la influència socialitzadora exercida des de les institucions i altres actors polítics matisa les explicacions de l'adhesió a l'independentisme basades només en l'origen, i apunten a la rellevància dels processos polítics i dels actors que els protagonitzen en la conformació de les preferències i la (re)creació de les identitats de la ciutadania.

Setè, quan després d'analitzar l'efecte conjunt de les diferents variables sociodemogràfiques s'afegeixen a més la ideologia i el sentiment de pertinença dels electors es produeix una disminució molt notable en la magnitud dels efectes directes de tots els factors fins ara considerats. Això no vol dir, però, que aquests factors sociodemogràfics ja no siguin rellevants, sinó que una gran part de la seva influència es canalitza ara a través de dos elements que actuen de transmissors, la ideologia i l'adscripció identitària, que a més afegeixen els seus propis efectes sobre la probabilitat de voler la independència.

L'efecte de la ideologia sobre la inclinació o no a favor de la independència apunta al desplaçament de l'electorat nacionalista cap a l'esquerra, mentre que l'efecte del sentiment de pertinença indica la divisió entre dos grans blocs: d'un costat, els qui tenen una identitat exclusiva o predominantment catalana, més predisposats a la independència, i de l'altre, els qui tenen una identitat dual o més aviat espanyola, més inclinats a rebutjar-la. D'altra banda, la forma que adopta l'efecte d'aquests dos factors aporta novament indicis d'una certa equiparació entre esquerra i independència, i dreta i unionisme, una equiparació, a bastament difosa des de l'independentisme, que condiciona les opcions estratègiques dels actors polítics i el vot de part de l'electorat.

I vuitè i a l'últim, l'evolució dels sentiments identitàris i del suport a la independència assenyalen l'important entrellaçament existent entre ambdós elements en la mesura que les preferències per un Estat independent impulsen i estimulen el creixement de les identitats catalanes, i aquestes identitats reforcen al seu torn el desig per la independència. Aquest lligam entre independentisme i adscripcions identitàries pot semblar redundant, però el que està indicant és la seva politització a partir de l'estratègia llargament desenvolupada, tant des de les institucions públiques com des d'organitzacions de la societat civil, de minimització de la identificació amb Espanya, i d'afermament de la identificació amb Catalunya, vinculant-la en un primer moment amb demandes d'ampliació de l'autogovern, i més recentment amb la cerca de la independència.

Per acabar, i ja en un bloc diferent hem intentat copsar l'efecte de la pandèmia més enllà del *procés*, i hem comprovat l'empitjorament de la situació personal d'una proporció notable de la població de 18 i més anys, amb un increment de prop de 350.000 persones respecte de 2019 a les quals les coses els haurien anar malament en 2020. També hem constatat un augment molt destacat de les valoracions negatives de la marxa de l'economia, tant a Catalunya com en el conjunt d'Espanya. És a dir, la informació provinent del Sondeig indica un impacte pandèmic important, tant sobre l'apreciació de la situació personal com sobre la percepció de l'economia, i mostra que totes dues estan relacionades,

però no permet aclarir quin és el sentit causal de la relació entre aquests dos tipus d'avaluacions ni, per tant, determinar en quina mesura l'augment de les situacions personals negatives respon a raons econòmiques, de salut o d'una altra naturalesa. Amb tot, el que sí s'ha pogut comprovar és un increment acusat de les percepcions d'empitjorament de la situació personal entre les dones joves i de mitjana edat, i entre les persones que es dediquen al treball domèstic no remunerat (també sobretot dones), circumstància que connecta amb allò que se sap sobre la bretxa de gènere pandèmica per la qual la pandèmia estaria afectant més negativament les dones que els homes en àmbits com ara el domèstic i el laboral.

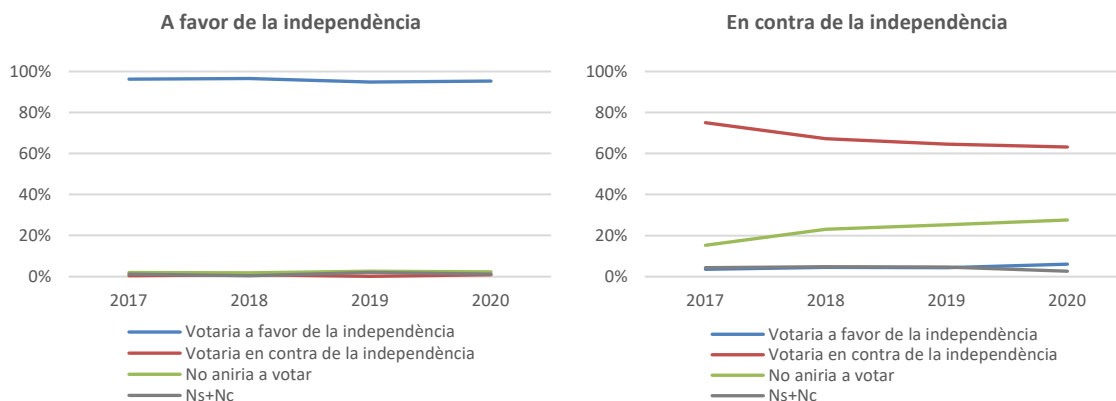
D'altra banda, la ciutadania valora de manera molt semblant i majoritàriament com a "regular" la gestió de la pandèmia del Govern Central i del Govern de la Generalitat, avaluacions que varien en funció del partidisme, de manera que els votants dels partits en l'oposició tendeixen a valorar-la pitjor i els electors dels que ocupen posicions de govern o li donen suport la consideren millor. Tanmateix, el partidisme no seria l'únic element que explicaria les diferències en aquestes valoracions, en la mesura que també hi jugaria un paper destacat el grau de polarització política existent fruit de l'augment de les distàncies que separen els votants dels partits sobre la base de l'eix ideològic però sobretot identitari. Com a conseqüència d'aquest context, els votants de VOX, Cs i PP són els que es mostren més crítics amb la gestió de la pandèmia, i en especial de la que fa el Govern de la Generalitat.

Fins aquí, la presa de pols al *procés* en temps de pandèmia i l'aproximació a l'estudi de l'impacte de la situació d'emergència sanitària en la situació personal de la ciutadania, temes, sobretot l'estudi demoscòpic del *procés*, que reprendrem en el proper informe de resultats del Sondeig d'Opinió Catalunya de l'ICPS, corresponent ja a 2021, un any en què continua la lluita contra la pandèmia i ha tingut lloc la recent formació d'un nou govern de la Generalitat després de les eleccions al Parlament de Catalunya celebrades el 14 de febrer.

Barcelona, juny 2021

Annex

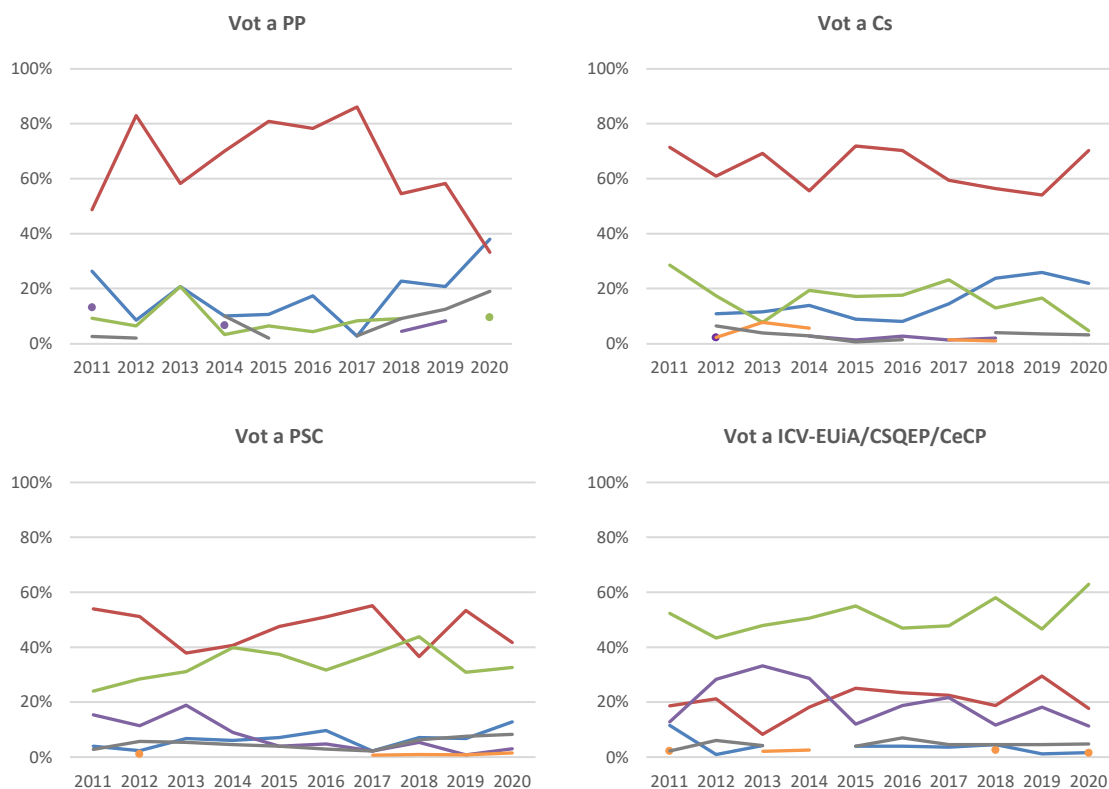
Gràfics A1 i A2. Vot en un referèndum sobre la independència de Catalunya

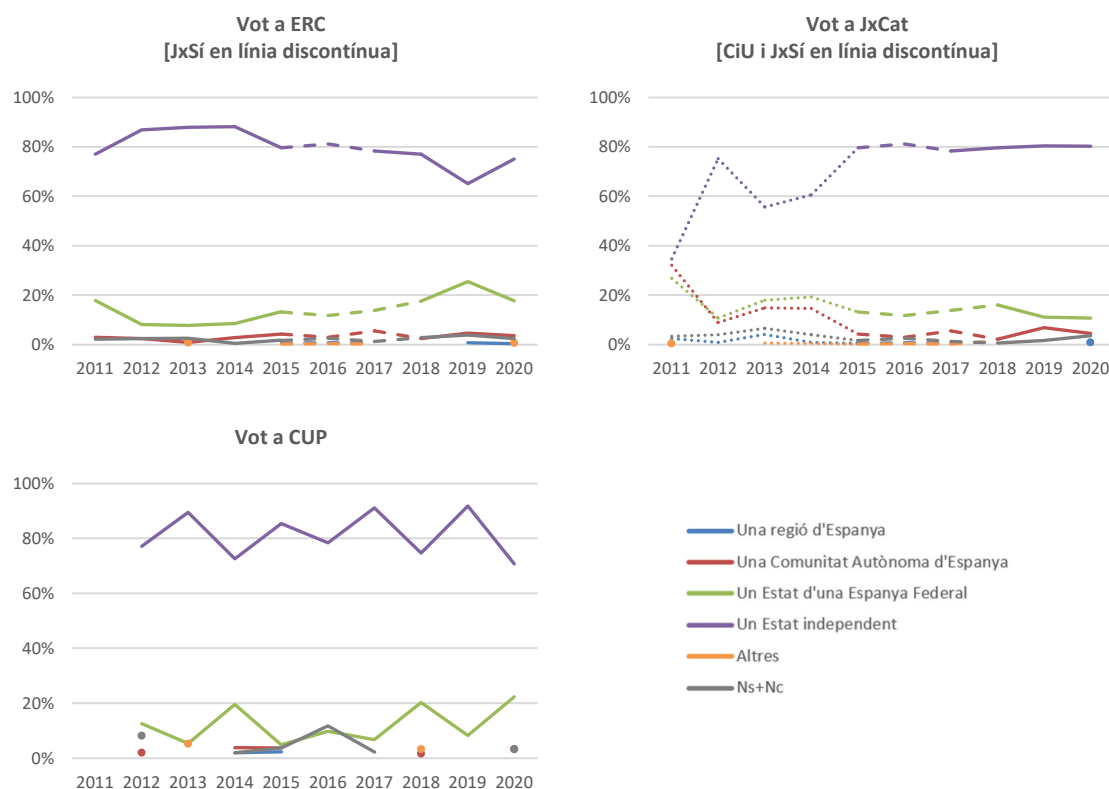

No s'inclou l'opció del vot en blanc i nul per ser molt minoritària.

Font: Sondeigs d'Opinió Catalunya, ICPS.

Gràfics A3 a A9. Preferències en l'organització territorial de l'Estat segons el record de vot a les eleccions al Parlament de Catalunya

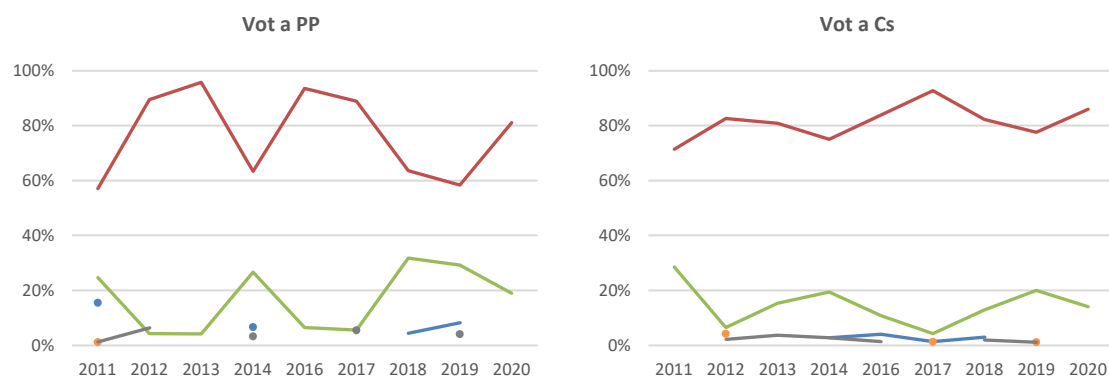

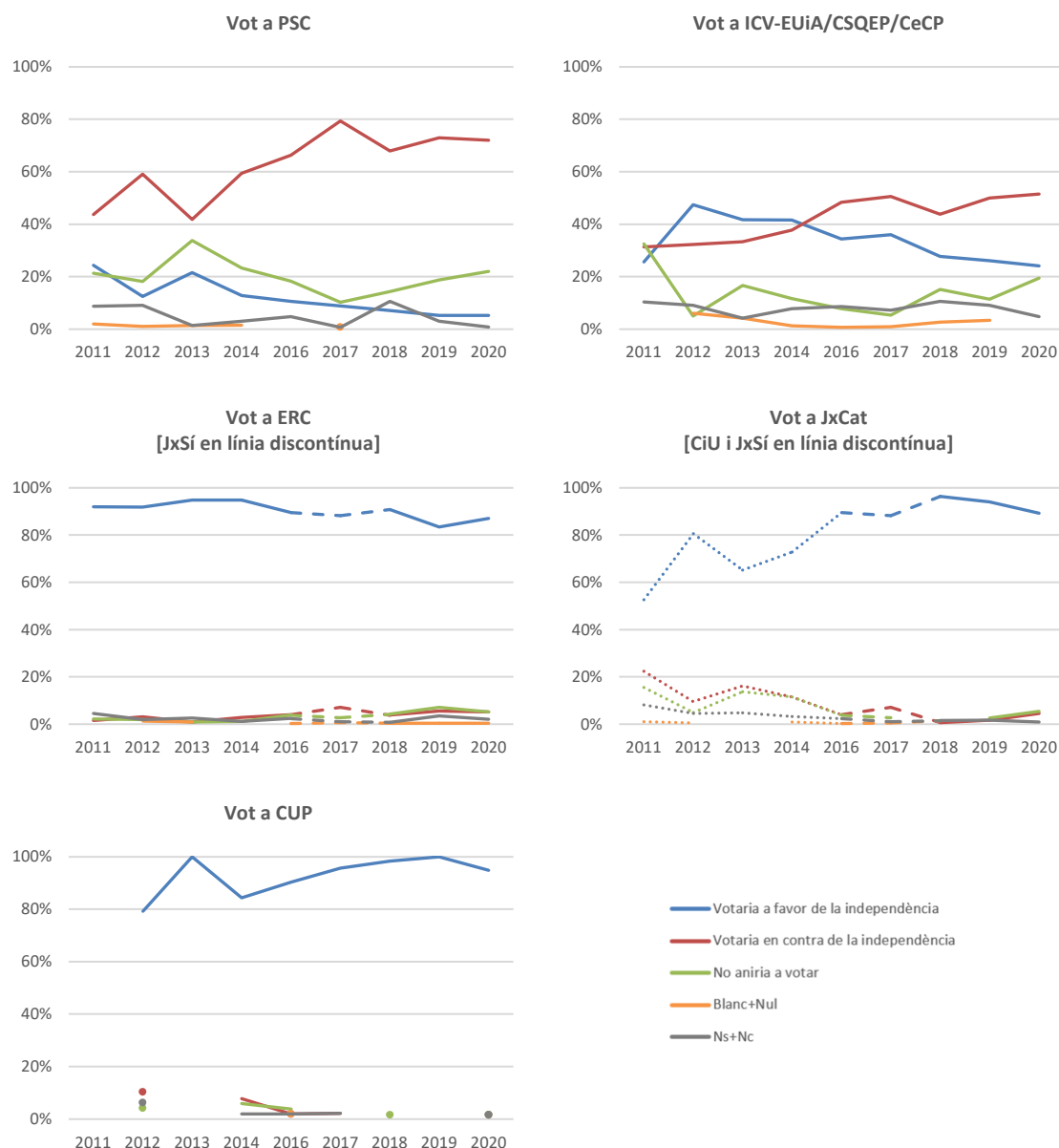

La informació relativa a 2011 correspon al record de vot en les eleccions al Parlament de 2010; la de 2012 a 2014 al record de vot en les eleccions de 2012; la de 2015 a 2017, al record de vot en les eleccions de 2015, i la de 2018 a 2020, al record de vot en les eleccions de 2017. Cal assenyalar que les evolucions respecte dels votants de la CUP, però sobretot del PP, poden presentar oscil·lacions aleatòries perquè són partits que compten amb pocs casos en els diferents sondeigs, circumstància que afecta la fiabilitat d'algunes de les seves xifres.

Font: Sondeigs d'Opinió Catalunya, ICPS.

Gràfics A10 a A16. Vot en un referèndum sobre la independència de Catalunya segons el record de vot a les eleccions al Parlament de Catalunya

A l'eix d'abscisses s'omet l'any 2015 perquè en aquest any no es va preguntar pel sentit del vot en un referèndum sobre la independència de Catalunya.

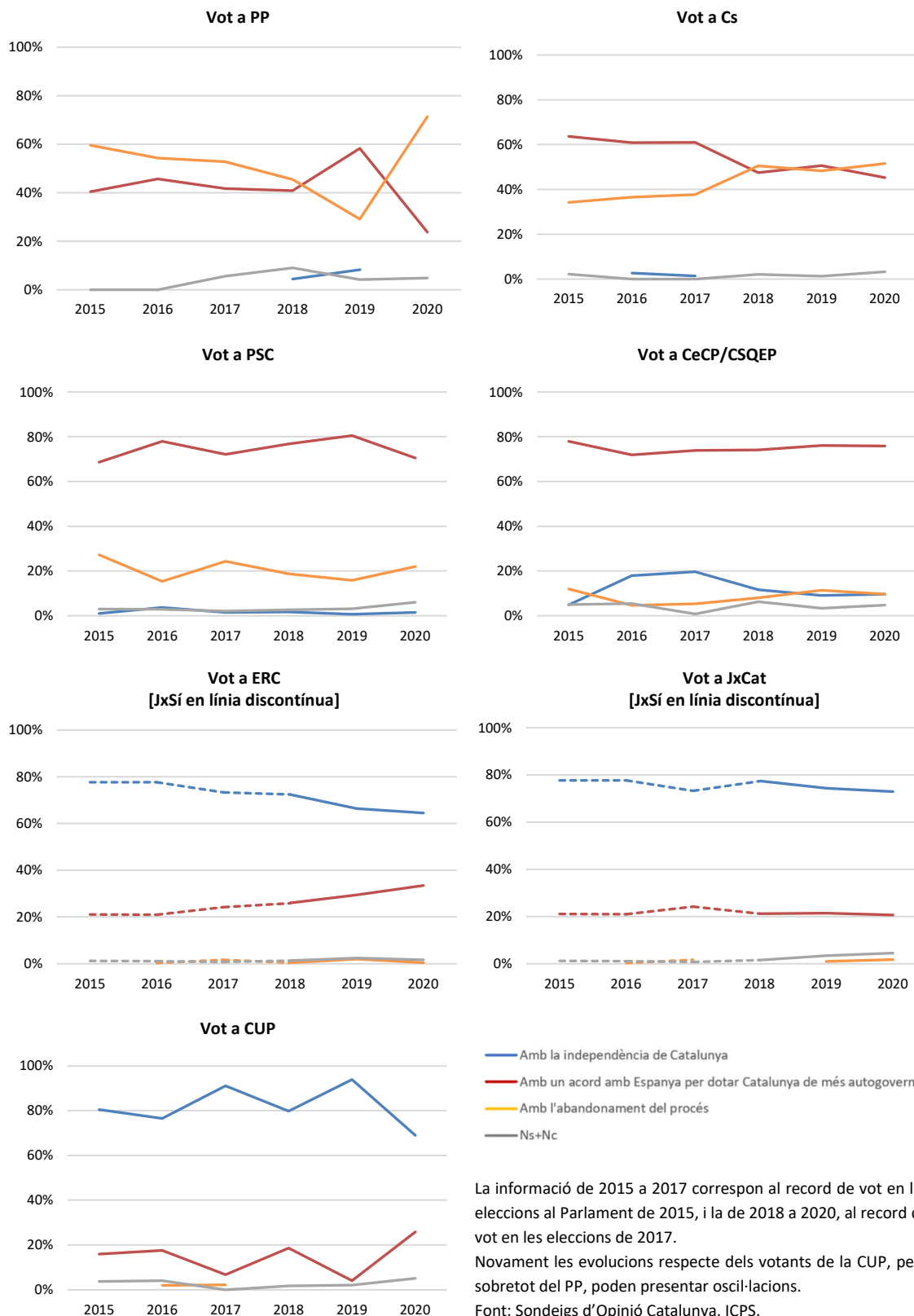
La informació relativa a 2011 correspon al record de vot en les eleccions al Parlament de 2010; la de 2012 a 2014 al record de vot en les eleccions de 2012; la de 2016 a 2017, al record de vot en les eleccions de 2015, i la de 2018 a 2020, al record de vot en les eleccions de 2017. Convé indicar que les evolucions respecte dels votants de la CUP, però sobretot del PP, poden presentar oscil·lacions aleatòries perquè són partits amb pocs casos en els sondeigs, fet que afecta la fiabilitat d'algunes de les seves xifres.

Font: Sondeigs d'Opinió Catalunya, ICPS.

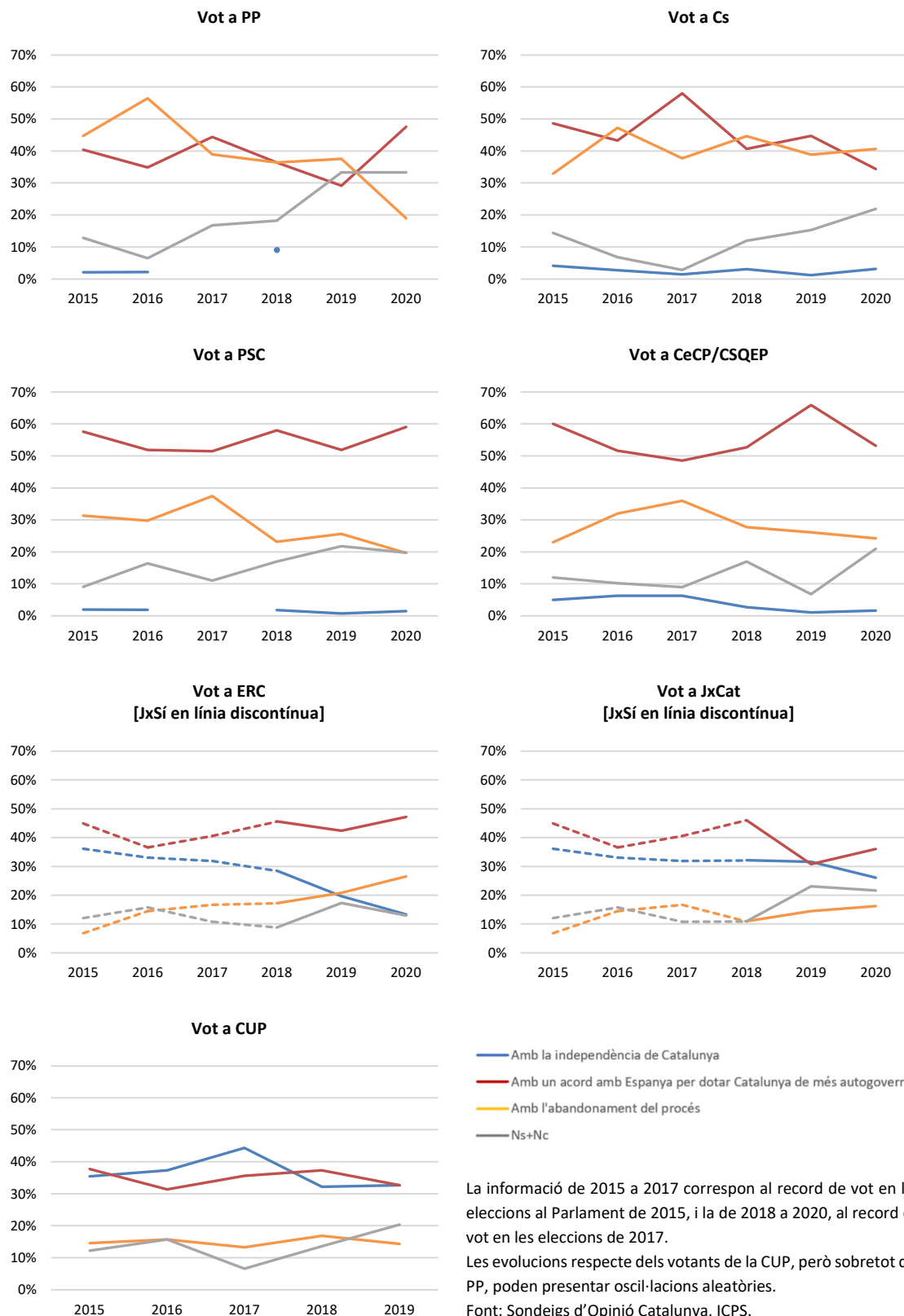
Gràfics A17 a A23. Catalunya Estat independent o formant part d'Espanya segons el record de vot a les eleccions al Parlament de Catalunya

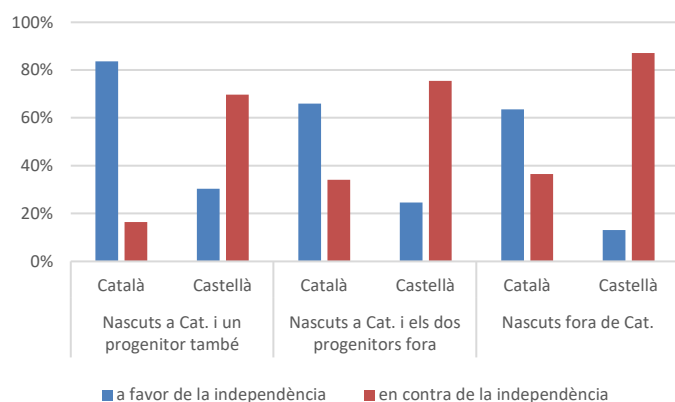
Gràfics A24 a A30. Com agradaria que acabés el procés sobiranista segons el record de vot a les eleccions al Parlament de Catalunya

Gràfics A31 a A37. Com es creu que acabarà el procés sobiranista segons el record de vot a les eleccions al Parlament de Catalunya

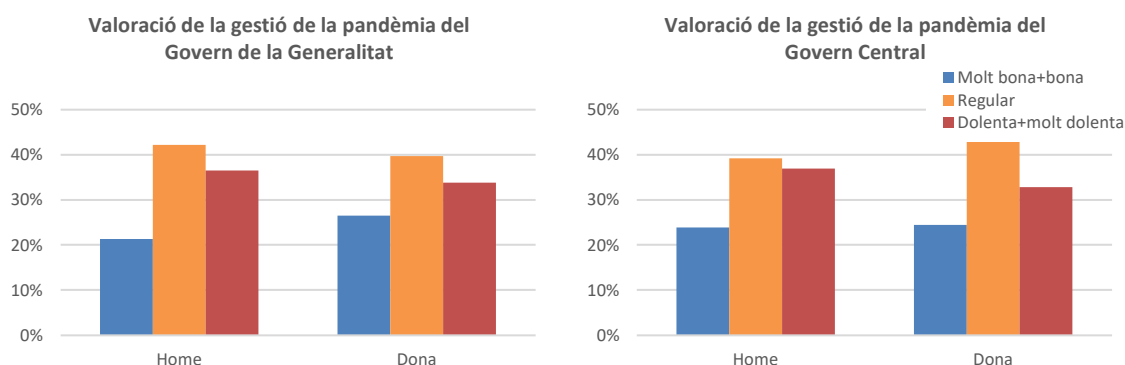

Gràfic A38. Partidaris i contraris de la independència segons origen i llengua habitual a casa

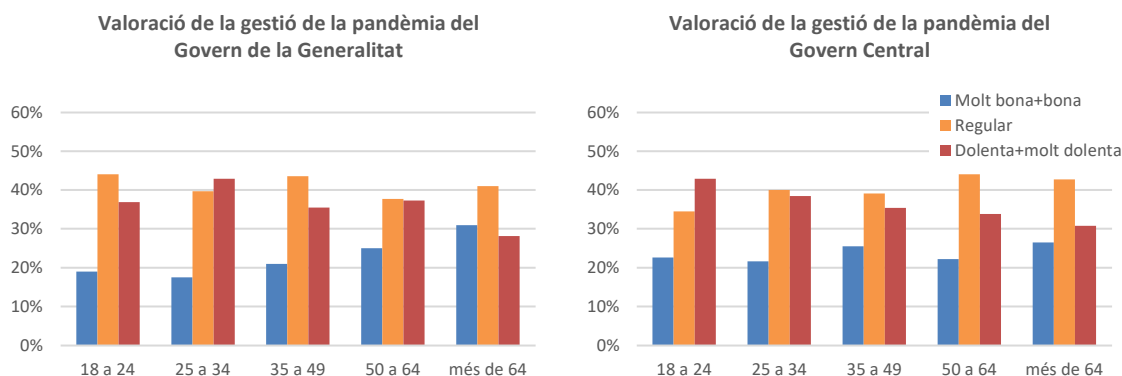
Font: Sondeigs de l'ICPS de 2018 a 2020 integrats en una base de dades única.

Gràfics A39 i A40. Valoració de la gestió de la pandèmia del Govern de la Generalitat i del Govern Central segons sexe

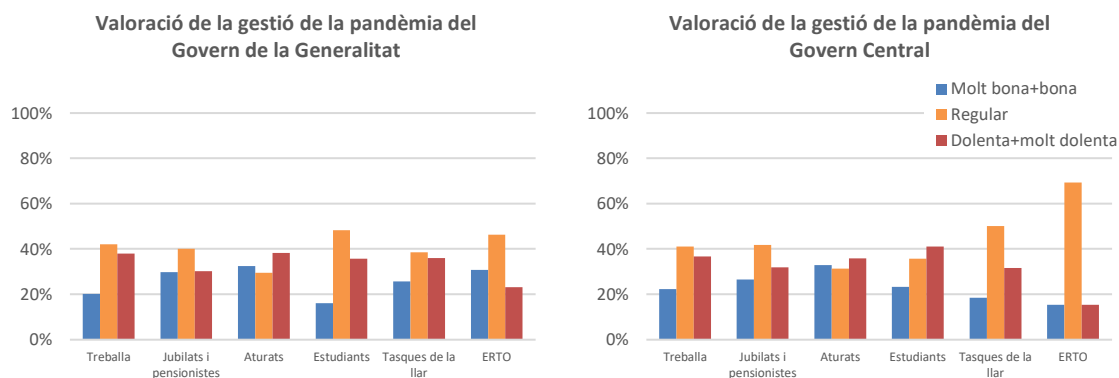
Font: Sondeig d'Opinió Catalunya 2020, ICPS.

Gràfics A41 i A42. Valoració de la gestió de la pandèmia del Govern de la Generalitat i del Govern Central segons edat

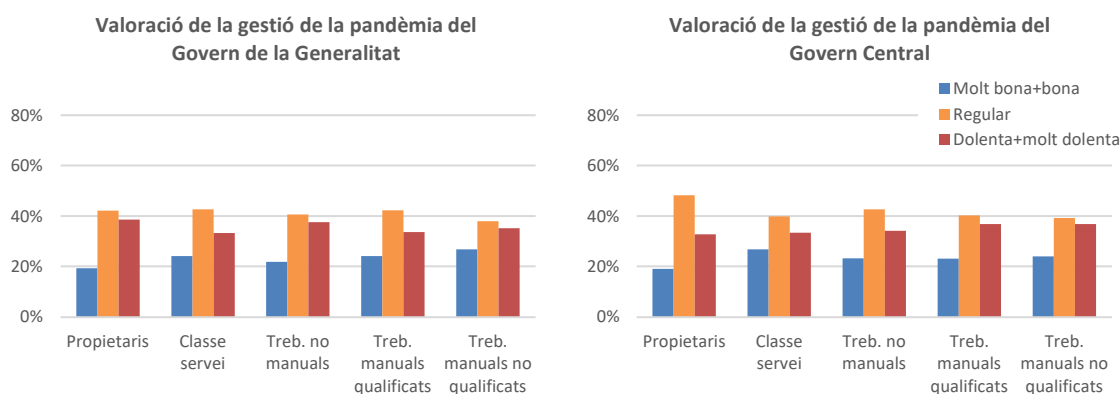
Font: Sondeig d'Opinió Catalunya 2020, ICPS.

Gràfics A43 i A44. Valoració de la gestió de la pandèmia del Govern de la Generalitat i del Govern Central segons situació laboral

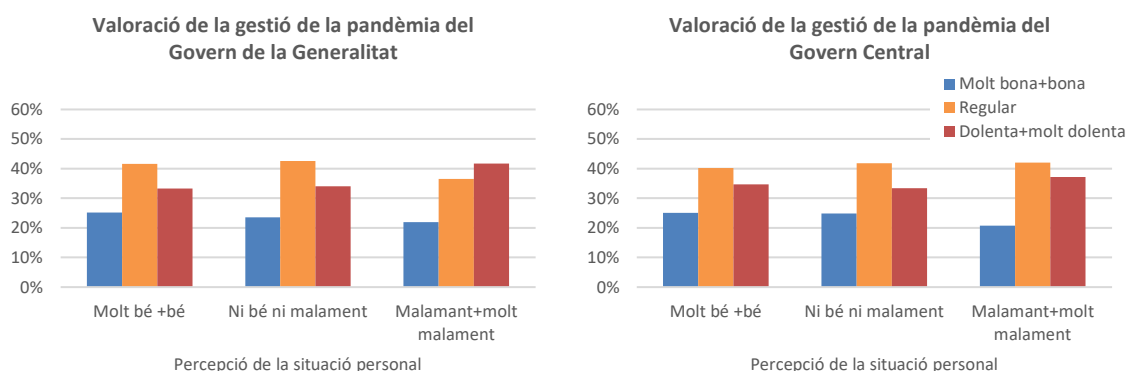
Font: Sondeig d'Opinió Catalunya 2020, ICPS.

Gràfics A45 i A46. Valoració de la gestió de la pandèmia del Govern de la Generalitat i del Govern Central segons classe social

Font: Sondeig d'Opinió Catalunya 2020, ICPS.

Gràfics A47 i A48. Valoració de la gestió de la pandèmia del Govern de la Generalitat i del Govern Central segons percepció de la situació personal

Font: Sondeig d'Opinió Catalunya 2020, ICPS.

Taula A1. Models de regressió lineal amb la preferència per la independència com a variable dependent †

	Model 1	Model 2	Model 3
Sexe (cat. ref. dones)			
Homes	0,03* (0,02)	0,02 (0,02)	0,00 (0,01)
Edat (cat. ref. 35 a 49 anys)			
18 a 24 anys	-0,02 (0,05)	-0,06 (0,04)	0,04 (0,03)
25 a 34 anys	0,03 (0,03)	0,04 (0,03)	0,05*** (0,02)
50 a 64 anys	0,06** (0,03)	0,03 (0,02)	-0,01 (0,02)
65 o més	0,15*** (0,02)	0,05 (0,06)	0,00 (0,04)
Estudis (cat. ref. estudis superiors)			
Primaris i sense estudis	-0,22*** (0,04)	-0,08** (0,03)	-0,00 (0,03)
Secundaris	-0,11*** (0,03)	-0,05* (0,03)	0,02 (0,02)
FP	-0,04 (0,03)	-0,02 (0,03)	0,01 (0,02)
Situació laboral (cat. ref. ocupats)			
Jubilats i pensionistes	-0,06* (0,04)	-0,04 (0,03)	-0,01 (0,02)
Aturats	0,08** (0,04)	0,10*** (0,03)	0,07*** (0,02)
Estudiants	0,04 (0,06)	0,03 (0,05)	-0,04 (0,04)
Treb. domèstic no remunerat	-0,13** (0,05)	-0,03 (0,04)	-0,01 (0,03)
Classe social (cat. ref. professionals i tècnics)			
Directius i gerents	-0,14** (0,07)	-0,11* (0,06)	-0,07 (0,04)
Empresaris amb assalariats	0,06 (0,05)	0,02 (0,05)	0,03 (0,03)
Autònoms	-0,06 (0,04)	-0,01 (0,04)	0,02 (0,03)
Empleats d'oficina	0,03 (0,03)	0,02 (0,03)	-0,01 (0,02)
Empleats de comerç i treb. dels serveis	-0,10*** (0,03)	-0,00 (0,03)	0,01 (0,02)
Treb. manuals de la ind. i constr.	-0,18*** (0,03)	-0,05* (0,03)	-0,02 (0,02)
Classes agràries	0,05 (0,09)	-0,03 (0,07)	-0,03 (0,06)
Dimensió de municipi (cat. ref. més d'un milió d'hab.)			
Fins a 2.000 hab.	0,26*** (0,05)	0,05 (0,04)	0,04 (0,03)
De 2.001 a 10.000 hab.	0,17*** (0,03)	0,04 (0,03)	0,01 (0,02)
De 10.001 a 50.000 hab.	0,01 (0,03)	-0,00 (0,02)	0,01 (0,02)
De 50.001 a 150.000 hab.	0,03 (0,03)	0,01 (0,02)	0,01 (0,02)
De 150.001 a un milió d'hab.	-0,10*** (0,03)	-0,06** (0,03)	-0,02 (0,02)
Origen (cat. ref. nascuts a Cat. i un progenitor mínim també nascuts a Cat. i progenitors fora)			
Nascuts a Cat. i progenitors fora		-0,10*** (0,02)	-0,03* (0,02)
Nascuts fora de Cat.		-0,19***	-0,03*

	Model 1	Model 2	Model 3
		(0,02)	(0,02)
Llengua habitual a casa (cat. ref. principalment català)			
Principalment castellà		-0,48*** (0,02)	-0,13*** (0,02)
Les dues		-0,29*** (0,03)	-0,08*** (0,02)
Ideologia (cat. ref. esquerra)			
Extrema esquerra			0,04 (0,03)
Centre esquerra			-0,07*** (0,02)
Centre			-0,13*** (0,02)
Centre dreta			-0,15*** (0,03)
Dreta ^a			-0,13*** (0,03)
No sap			-0,14*** (0,02)
Sentiment de pertinença (cat. ref. tant espanyol com català)			
Únicament espanyol			-0,05* (0,03)
Més espanyol que català			-0,05* (0,03)
Més català que espanyol			0,53*** (0,02)
Únicament català			0,68*** (0,02)
Constant	0,54*** (0,03)	0,83*** (0,03)	0,32*** (0,03)
Nombre de casos		3.114	
R ²	0,10	0,36	0,62
AIC*n	3.660,93	2.770,50	1.357,09

Errors típics entre parèntesis

*** p<0,01; ** p<0,05; * p<0,10

^a La categoria de dreta de la ideologia inclou també les respostes d'aquelles persones que han declarat que són d'extrema dreta però es tracta de molt pocs casos que no arriben al 0,5% del total de la mostra.

Font: Sondeigs de l'ICPS de 2018 a 2020 integrats en una base de dades única.

† S'han replicat les anàlisis incloent els efectes fixos de l'any de realització de l'enquesta, per tenir en compte el fet que el percentatge d'independentistes disminueix cada any, i els resultats aquí presentats es mantenen sense canvis rellevants.

APENDIX METODOLÒGIC

Les dades de polarització del gràfic 52 procedeixen de l'adaptació de la mesura de polarització proposada per Hazan (1995, 1997: 18-19), i que en aquest cas s'han calculat per separat respecte de cadascun dels eixos de competència. Concretament, la versió de la mesura de polarització de Hazan utilitzada adopta la formulació següent,

$$Polarització = \sum_{i=1}^N p_i (x_i - \bar{x})^2$$

on N és el nombre de partits amb escons al Parlament de Catalunya o al Congrés dels Diputats (segons l'elecció que es tracti), p_i és la proporció de vots obtinguda per cada partit, x_i el lloc que ocupa cada partit en les escala esquerra-dreta o de sentiment de pertinença respecte de Catalunya i Espanya a partir de la mitjana ideològica dels seus votants en cada escala, i $\bar{x}$ és la mitjana ideològica del conjunt de l'electorat corresponent a cadascun dels eixos, ponderada pel pes electoral de cada partit.

Les dades de l'escala esquerra-dreta provenen de la pregunta dels sondeigs de l'ICPS que demana a les persones entrevistades que se situïn en una escala de 7 posicions on 1 representa la posició d'extrema esquerra i 7, la d'extrema dreta.

Les dades de l'escala identitària provenen de la pregunta dels sondeigs de l'ICPS que demana a les persones entrevistades que se situïn en una escala de 5 posicions on 1 significa que se senten únicament espanyoles, 2 més espanyoles que catalanes, 3 tant espanyoles com catalanes, 4 més catalanes que espanyoles i 5 únicament catalanes.

Les escales esquerra-dreta i identitària han estat recodificades de 0 a 10 amb la finalitat d'homogeneïtzar-les.

Els valors possibles de l'índex de polarització van de 0 a 25.

Referències

- Hazan, Reuven Y. (1995). "Centre Parties and Systemic Polarization. An Exploration of Recent Trends in Western Europe". *Journal of Theoretical Politics*, 7(4): 421-445.
- Hazan, Reuven Y. (1997). *Centre Parties. Polarization and Competition in European Parliamentary Democracies*. Londres, Continuum.
- Laakso, Markku i Rein Taagepera. (1979). "The 'Effective' Number of Parties. A Measure with Application to West Europe". *Comparative Political Studies*, 12(1): 3-27.